

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

Bakalářská práce

2024

Anna Jaškina

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

**Dopady americké invaze na irácké školství v letech
2003-2010**

Bakalářská práce

Autor/ka práce: Anna Jaškina

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hornát, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. dubna 2024

Anna Jaškina

Bibliografický záznam

JÁŠKINA, Anna. *Dopady americké invaze na irácké školství v letech 2003-2010*. Praha, 2024. 46 stran. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra severoamerických studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Hornát Ph.D.

Rozsah práce: 111 049 znaků

Abstrakt

Tato práce se zabývá dopady americké invaze do Iráku v roce 2003. Jelikož je téma poměrně široké a obecné, tak se text zaměřuje především na vliv této intervence na irácké školství v letech 2003-2010. Práce klade důraz na důležitost vzdělávání jako klíčového faktoru pro obnovu a uzdravení Iráku. V jednotlivých kapitolách je uveden historický kontext zahrnující období před invazí, včetně vlády Saddáma Husajna, kvůli kterému byly školy politizovány, ale zároveň byl irácký systém v 80. letech jedním z nejlepších v regionu Blízkého východu. Dále proběhla válka v Perském zálivu a následně se Irák musel potýkat s mezinárodními sankcemi uvalenými ze strany OSN, které postihly všechny aspekty iráckého života. Poté práce mapuje období invaze a navazující okupace, přičemž zkoumá vzniklý chaos a destrukci místního života a systému. Jádrem je analýza dopadů konfliktu na základní a střední školy, především pak na univerzity, kdy Spojené státy sice ukončily autoritářský režim Saddáma Husajna, ale nevytvořily stabilní prostředí pro obnovu vzdělávacího sektoru. Součástí práce je i část věnující se sociálním dopadům a jejich vlivu na děti a mladistvé. Není opomenuta ani mezinárodní humanitární pomoc, která byla pro Irák zásadní. Konkrétně je popsáno působení Agentury Spojených států pro mezinárodní rozvoj neboli USAID (U.S. Agency for International Development) a její snaha o obnovu irácké infrastruktury a společnosti. Tato bakalářská práce dochází k závěru, že ačkoliv měla americká invaze významný dopad na irácké školství, není možné přičíst všechny její negativní stránky pouze této události. Irácké školství bylo již před příchodem amerických jednotek do země ovlivněno sérií konfliktů, které situaci zhoršily a invaze tyto problémy pouze prohloubila. Kvůli nedostatečně promyšleným nebo špatně řízeným plánům americká snaha obnovit irácký vzdělávací systém vedla k neúspěchu. Závěrem je i tvrzení, že obnovení dobrého vzdělání a zdravotní péče je prvním krokem na cestě k zotavení irácké společnosti.

Abstract

This thesis examines how the 2003 US invasion reshaped Iraq's education system from 2003 to 2010, highlighting the pivotal role of education in the country's reconstruction. Beginning with Saddam Hussein's era, marked by politicized schools but also notable educational achievements in the 1980s, it subsequently delves into the disruptive effects of the Gulf War and UN sanctions on Iraqi society. The thesis then analyzes the upheaval caused by the invasion and occupation, particularly focusing on its repercussions for primary, secondary,

and tertiary education, as well as its social impact on children and adolescents. Additionally, it evaluates the role of international humanitarian aid, with a specific focus on initiatives led by the United States Agency for International Development (USAID). Ultimately, the thesis contends that while the US invasion significantly impacted Iraqi education, pre-existing conflicts and poorly executed reconstruction efforts compounded the challenges. It underscores the urgent need to prioritize the restoration of education and healthcare as fundamental steps towards rebuilding Iraqi society.

Klíčová slova

Americká invaze, Irák, vzdělávací systém, autoritářský režim, mezinárodní sankce, okupace, sociální dopady, mezinárodní humanitární pomoc, USAID.

Keywords

US invasion, Iraq, education system, authoritarian regime, international sanctions, occupation, social impacts, international humanitarian aid, USAID.

Title/název práce

Dopady americké invaze na irácké školství v letech 2003-2010

The impact of the U.S. invasion on Iraqi education during 2003-2010

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Jan Hornátovi, Ph.D. za konzultace, užitečné připomínky, doporučení a vstřícný přístup. Stejně tak i PhDr. Marku Pečenkovi za dobré vedení bakalářského semináře a jeho smysluplné poznámky.

Obsah

1. KONTEXT OBDOBÍ PŘED AMERICKOU INVAZÍ DO IRÁKU V ROCE 2003 (1976–2003)	11
1.1 OBDOBÍ PŘED MEZINÁRODNÍMI SANKCEMI (1976-1990)	11
1.1.1 <i>Válka mezi Íránem a Irákem (1980-1988)</i>	11
1.1.2 <i>Strana Baas a Saddám Husajn</i>	12
1.1.3 <i>Školství v období Saddáma Husajna a před sankcemi</i>	12
1.2 ANEXE KUVAJTU, VÁLKA V PERSKÉM ZÁLIVU A OBDOBÍ MEZINÁRODNÍCH SANKCÍ (1990-2003)	14
1.2.1 <i>Školství v období mezinárodních sankcí</i>	16
2. KONTEXT AMERICKÉ INVAZE DO IRÁKU (2003-2010)	18
2.1 OPERACE „IRÁCKÁ SVOBODA“ (20. 3.-1.5.2003)	18
2.2 IRÁK PO SVRŽENÍ SADDÁMA HUSAJNA (2003-2010)	20
3. DOPADY AMERICKÉ INVAZE NA IRÁCKÉ ŠKOLSTVÍ V LETECH 2003-2010	24
3.1 IRÁCKÝ VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM	27
3.1.1 <i>Priority v řešení otázky iráckého vzdělávacího systému</i>	28
3.2 DOPADY AMERICKÉ INVAZE NA IRÁCKÉ ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLY	30
3.3 DOPADY AMERICKÉ INVAZE NA IRÁCKÉ UNIVERZITY	32
3.4 SOCIÁLNÍ DOPADY AMERICKÉ INVAZE DO IRÁKU	40
3.4.1 <i>DOPADY AMERICKÉ INVAZE NA IRÁCKÉ DĚTI</i>	40
3.4.2 <i>DOPADY AMERICKÉ INVAZE NA IRÁCKOU MLÁDEŽ</i>	42
3.5 USAID (U.S. AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT) A JEJÍ PŘÍTOMNOST V IRÁKU V KONTEXTU IRÁCKÉHO ŠKOLSTVÍ	45
3.6 ZÁVĚRY DOPADŮ AMERICKÉ INVAZE NA IRÁCKÉ ŠKOLSTVÍ	49
ZÁVĚR	51
SUMMARY	54
POUŽITÁ LITERATURA	56

Úvod

Válka v Iráku je široký pojem a příčinám či důsledkům americké invaze v roce 2003 se věnuje již mnoho bakalářských prací. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla téma specifikovat a soustředit se pouze na sektor školství v daném období. Rozmezí let 2003 až 2010 bylo vybráno, protože se tato studie zaměřuje na americký vliv v Iráku, který byl právě v té době nejvýraznější. Práce se pokusí zodpovědět na otázku, jaký vliv měla celková přítomnost amerických jednotek v Iráku na irácké školství a pokud byl v některých směrech a popřípadě v jakých zásadní. Cílem je ale i poukázat na důležitost vzdělávání, jehož efektivita je jedním ze základních předpokladů pro uzdravení a obnovu Iráku. K dosažení cíle byla využita analýza jednotlivých zdrojů, především odborných článků věnujících se tématu. Následně byly relevantní dokumenty využity pro souvislý popis situace a zodpovězení výzkumné otázky.

Irácký vzdělávací systém v 70. a 80. letech byl řadou odborníků považován za nejlepší v blízkovýchodním regionu, ale téměř tři desetiletí válek, včetně vnitřních a vnějších ozbrojených konfliktů ochromily pokusy o jeho reformu. Prvním zlomovým obdobím byl baasistický režim (1968-2003), jehož představitelé používali vládní výdaje na zbrojení a financování vojenských institucí, přičemž zanedbávali ostatní sektory včetně školství. Dále přišlo období mezinárodních sankcí (1990-2003), které byly uvaleny na Irák v důsledku invaze do Kuvajtu v srpnu 1990. Tato rozhodnutí zapříčinila zhoršení infrastruktury a dostupnosti vzdělávání. Posledním krokem byla již zmíněná okupace Iráku koaličními silami vedenými USA (2003-2010), při které došlo k destrukci, včetně pálení a rabování budov vysokých škol.

Tato bakalářská práce v první kapitole uvede čtenáře do kontextu, tudíž se dotkne období před sankcemi, včetně války mezi Íránem a Irákem (1980-1988) a vlády Saddáma Husajna a jejího vlivu na irácké školství, kdy např. strana Baas využívala učebnice k propagaci svých idejí a přítomná korupce a izolace situaci jen zhoršila. Dále bude popsána v té samé spojitosti anexe Kuvajtu (1990), válka v Perském zálivu (1990-1991), a následné období mezinárodních sankcí, kdy postupně došlo např. k nedostatku potravin a lidé přemýšleli především nad tím, jak uživit rodinu, k čemuž využívali i své děti, které poté nechodily do školy. Vzdělávací zařízení byla na nízké úrovni, včetně absence pomůcek, učebnicových materiálů, ale i dostatečně vzdělaných vyučujících.

Druhá a třetí kapitola se budou soustředit na období americké invaze/okupace a její vliv na jak základní a střední školy, tak na univerzity. Bezprostředně po invazi nastal

chaos, čímž bylo podníceno rabování a celkové ničení jednotlivých budov včetně těch školních. Kvůli tomuto dění Irák už nebyl bezpečným prostředím, zvláště potom pro děti, kterým rodiče (nejen) z tohoto důvodu odpírali možnost vzdělávání. Součástí byl i tzv. „brain-drain“ neboli odliv inteligence, který v práci nebude opomenut.

Druhá část tedy zmapuje kontext americké invaze do Iráku, tudíž bude popsána samotná intervence neboli operace „Irácká svoboda“, a také situace v Iráku po svržení Saddáma Husajna. Třetí sekce se zaměří na hlavní téma práce, a to na dopady americké invaze na irácké školství. V této části bude vysvětlen irácký vzdělávací systém a nastíněny priority pro řešení jeho dlouhodobých problémů. Dále pak bude přiblížena situace týkající se iráckých základních a středních škol, a následně také univerzit.

Další část se věnuje sociální stránce konfliktu, nicméně opět jen v kontextu přítomnosti amerických jednotek v Iráku a školství, zejména pak vlivu na děti a mladistvé. Ozbrojený konflikt a jeho následky měly zásadní dopad na psychické i fyzické zdraví iráckých obyvatel. Duševní problémy, včetně depresí a traumat se zvláště dětem a mládeži nevyhnuły. Tomuto stavu napomohly další faktory jako zhoršení zdravotnických podmínek, stejně tak i ve vzdělávání, dále chudoba a nezaměstnanost, nucené přesídlování, sexuální zneužívání, radikalismus a mnoho dalších, které budou blíže popsány v této sekci.

Důležitou součástí konfliktu byla i humanitární pomoc, proto se poslední část zmiňuje o působení organizací tohoto typu v Iráku. Blíže popisuje aktivitu Agentury Spojených států pro mezinárodní rozvoj neboli USAID (U.S. Agency for International Development), která se soustředila jak na stavební projekty, tak na rozvoj iráckého školství či demokratizaci země. Tato podkapitola tedy zkoumá, jaký vliv měla tato humanitární organizace na irácký prostor, včetně pomoci v rámci obnovy vzdělávání.

Téma považuji za důležité, protože tento model, který souvisí s vlivem ozbrojených konfliktů na jednotlivé sféry, v tomto případě školství, není ojedinělý, zvláště pak v regionu Blízkého Východu. Také je o tématu války v Iráku napsáno mnoho prací, ale jen malý počet se specializuje na sektor školství. Z tohoto hlediska by tato závěrečná práce mohla být přínosná a přispět něčím novým do repositáře prací týkajících se tohoto tématu.

Pro účely této práce jsem čerpala z mnoha zdrojů a následně zmíním některé z nich. Jako první by měla být uvedena kniha *Stručná historie státu Irák* od Martiny Ponížilové. Autorka se dlouhodobě věnuje regionu Blízkého východu a v tomto díle zaměřila pozornost zejména na vývoj historie ve 20. století. Ačkoliv se může zdát, že

stručná historie nemusí k bakalářské práci stačit, tak po jejím napsání je možné říct, že je tento zdroj přínosný, poněvadž se tato bakalářská práce věnuje jinému konkrétnímu tématu a takový stručný přehled je pro uvedení kontextu dostačující.

Dalším autorem, kterého v textu cituji je Augustín Velloso De Santisteban a jeho dílo *War, Occupation and De-Development of Education in Iraq*. De Santisteban je vysokoškolský profesor specializující se na školství v Palestině a vzdělávání pro uprchlíky. Jeho akademický článek popisuje dopady konfliktů probíhajících v Iráku na irácký systém, zejména pak na ten vzdělávací. I když je dílo publikované v roce 2005, tak je pro tuto práci vzhledem k jeho obsahu přínosné.

Třetí využitě dílo je report od Imada Harba, vedoucího výzkumného pracovníka v organizaci „Emirates Center for Strategic Studies and Research in Abu Dhabi, United Arab Emirates“, který působil jako vedoucí pracovník ve vzdělávacím programu Mírového institutu Spojených států amerických (United States Institute of Peace). Věnoval se vývoji mírových osnov v Iráku a demokratizaci výuky na iráckých univerzitách. Zpráva s názvem *Higher Education and the Future of Iraq*, z roku 2012, zkoumá dosavadní výsledky, současný stav a potenciál iráckého vysokoškolského vzdělávání.

Dále byla využita analýza s názvem *School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis*, zhotovená profesorem z katedry správních a politických studií na Pittsburské univerzitě, M. Najeebem Shafiqem. Tato studie se zabývá zápisem do škol na základě socioekonomického průzkumu iráckých domácností z roku 2007. Shafiq sděluje příčiny pro změnu v počtu zápisu do škol v Iráku.

Vysokoškolský profesor na univerzitě v Malaje, Yarub Al-Douri, je dalším zásadním autorem pro tuto práci. Z jeho přehledu s názvem *Status of education and higher education in Iraq for post 2003*, který pojednává o vzdělávání v Iráku před rokem 2003 a po něm, byla použita většina grafů znázorňující např. hlavní změny ve vysokém vzdělání od roku 2003 nebo sektářství na iráckých univerzitách od roku 2003.

Poslední významnou autorkou je Ilham Makkiová, výzkumná pracovníce a aktivistka ze práva žen. Její výzkum s názvem *Higher education in Iraq after 2003 – Ongoing challenges* se zaměřuje především na přítomné překážky v univerzitním vzdělávání v Iráku jako nedostatek akademické svobody nebo finančních prostředků. Mimo jiné se Makkiová soustředí na analýzu konfliktů a zapojení žen do budování mírových procesů.

1. Kontext období před americkou invazí do Iráku v roce 2003 (1976–2003)

1.1 Období před mezinárodními sankcemi (1976-1990)

1.1.1 Válka mezi Íránem a Irákem (1980-1988)

Dlouhodobě napjatý vztah mezi Irákem a Íránem ne jednou zkomplikoval životy obyvatelům obou zemí. Je možné se domnívat, že hlavní problém tkví v rozdílném přístupu k náboženství, tedy k islámu. Iráčané jsou Arabové vyznávající sunnitský islám a Íránci Peršané přiklánějící se k šíitskému islámu. Nicméně mnoho Iráčanů jsou i šíité a zásadním problémem je tedy boj o území.¹ Jedná se o oblast řeky Šatt al-Arab, tři ostrovy v Perském zálivu (Abú Músá, Malý Tunb a Velký Tunb) a Chúzistán.²

Konflikt vyústil ve válku mezi Irákem a Íránem, která probíhala v letech 1980-1988. Těsně předtím se však odehrávala íránská revoluce (1978-1979), což přirozeně způsobilo chaos a lze říct, že Iráčané tohoto stavu využili. Konkrétně kontaktovali íránskou opozici a tím se konflikt ještě vyostřil. Jednotlivé strany se střídaly v dobývání, ale vzápětí ve ztracení dobytého území, takže válka nikam nevedla.³

Do konfliktu se zapojili mezinárodní spojenci válčících států, a to jak další státy Blízkého východu (Sýrie a Libye na straně Íránu; Jordánsko, Saúdská Arábie a Kuvajt na straně Iráku), tak i země z jiných částí světa (USA a SSSR dodávaly Iráku zbraně).⁴ Lze konstatovat, že díky zahraniční podpoře Irák v čele se Saddámem Husajnem válku vyhrál. Tento boj se dá ale nazvat tragickým, poněvadž obě strany vyčerpaly, a to po stránce financí i lidských životů. Irák se navíc stal závislým na podpoře v podobě příspěvků zemí Perského zálivu a Saúdské Arábie, a půjčkách mezinárodních bank. Válka způsobila v Iráku rapidní nárůst cen a v závislosti na tom i pokles životní úrovně, dále proběhla privatizace a s nekompetentním vedením v čele se situace pro obyvatele Iráku jen zhoršovala.⁵

¹ Sunnitský islám X Šíitský islám = Hlavní rozdíl mezi sunnitskými a šíitskými muslimy spočívá v tom, zda věří, že prorok Mohamed výslovně určil svého nástupce. Sunnité mají za to, že Prorok nástupce explicitně neurčil. Šíité jsou přesvědčení, že Prorok veřejně určil svého bratrance a zetě Hazrata Alího jako prvního v řadě dědičných imámů z Prorokovy rodiny, kteří po něm povedou komunitu. Více na stránce „the.ismaili“: <https://the.ismaili/global/news/features/shia-and-sunni-understanding-different-muslim-interpretations>.

² Martina Ponižilová, *Stručná historie státu Irák* (Praha: Nakladatelství Libri, 2011), 85.

³ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 87-88.

⁴ Ibid., 89.

⁵ Ibid., 92-93.

1.1.2 Strana Baas a Saddám Husajn

V této práci nelze opominout stranu Baas, která byla dlouhá léta v Iráku u moci a měla zásadní vliv na politickou, ekonomickou i společenskou situaci. Počátky strany Baas mají kořeny ve 40. letech 20. století, kdy ji založili v Sýrii místní intelektuálové. Irácká odnož začala vznikat v 50. letech, ale až do úplného upevnění moci Saddáma Husajna nebyla pozice strany zcela jednotná.⁶ V 70. letech získal S. Husajn kontrolu nad bezpečnostními službami, stranou Baas i hlavními ministerstvy. Postupně došlo k vytváření kultu osobnosti Saddáma Husajna, který nahrazoval ideologii strany Baas.⁷

V kontextu války s Íránem Husajn využil propagandistickou tvář, a to v podobě hlásání o hrozbě nastolení islámské republiky v případě vítězství Íránu. Hlavním důvodem této rétoriky bylo postupné oslabování pozice strany Baas a prezidenta způsobené táhlým konfliktem a lidskými i materiálními ztrátami.⁸ Režim se ale právě díky této propagandě dokázal udržet u moci a kult Saddáma Husajna nijak neutrpěl.⁹

Saddáмова neústupná a útočná politika vtáhla Irák do další války, tentokrát v Perském zálivu, zejména v Kuvajtu. Samotný průběh tohoto sporu bude popsán v jedné z následujících kapitol. Nicméně s pomocí mezinárodních sil byl Irák poražen, ale irácký prezident se soustředil především na své politické přežití, proto se na veřejnosti prezentoval jako vítěz války. Husajna obklopovali zejména členové rodiny, věrní stoupenci a jeho pozici navíc jistila podpora armády.¹⁰

1.1.3 Školství v období Saddáma Husajna a před sankcemi

Irácké univerzity zažívaly v 60. a 70. letech 20. století rozkvět. Avšak po nástupu Saddáma Husajna k moci v roce 1979 postupně ztratily svou intelektuální povahu a stále více se politizovaly ve službách režimu.¹¹

Irácká republika vznikla v roce 1958 a s ní přišly hospodářské a společenské změny. Vzdělávání bylo součástí a došlo k zahájení stipendijních programů vysíláním studentů do různých evropských zemí a Ameriky s cílem vytvořit moderní civilizovanou

⁶ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 71.

⁷ Ibid., 80.

⁸ Ibid., 90.

⁹ Marion Farrouk-Sluglett. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře* (Praha: Volvox Globator, 2003), 300.

¹⁰ Ponižilová, 107-108.

¹¹ Imad Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, *US Institute of Peace* 195, č.1 (2008): 1-12, <https://www.jstor.org/stable/resrep12276?seq=1> (staženo 22. února 2024).

společnost.¹² V roce 1972 byla znárodněna Irácká naftová společnost (IPC), čímž stát získal kontrolu nad zdroji ropy a následně i finance na pokrytí nákladů za programy ve zdravotnictví, školství či sociální péči. V návaznosti se zvýšila i životní úroveň Iráčanů, což vedlo k větší podpoře vlády ze strany obyvatel.¹³

Jedním ze zásadních momentů bylo vyhlášení národní kampaně v boji proti negramotnosti v roce 1976. Díky už výše zmíněným vládním investicím irácké školství zažilo dramatický růst a na začátku 80. let byl irácký vzdělávací systém považován za jeden z nejlepších na Blízkém východě. Na vysokých školách učili vysoce kvalifikovaní vyučující a zejména vědecké a technické obory byly na mezinárodní úrovni. Vzdělání bylo navíc zadarmo, a to pro všechny Araby, ale i ostatní cizince.¹⁴ Díky dobré pověsti univerzity přitahovaly mnoho studentů z okolních zemí. I když byl politický disent přísně zakázán, irácké univerzity byly profesionálními sekulárními institucemi otevřené Západu a prostorem, kde se mísili muži a ženy, i sunnité a šiíté.¹⁵

Nicméně toto období se neneslo jen ve světlých barvách. Již v 70. letech museli všichni učitelé, stejně jako ostatní státní zaměstnanci, vstoupit do strany Baas.¹⁶ Ti, kteří byli blízko režimu měli život jednoduše řečeno snazší. Vyučující našli relativně rychle lektorská místa a přijímací politika byla nakloněna dětem vládních zaměstnanců a členům prorežimních organizací. Ostatní zájemci museli splnit přísné vstupní podmínky a byli tlačeni ke vstupu do baasistických organizací.¹⁷ Režim využíval školní předměty jako historie, geografie a literatura k šíření baasistických idejí. Univerzity a výzkumná centra byly kontrolované a také docházelo k určité formě korupce, až se to stalo zcela běžným.¹⁸ S propagandou se pojilo i upravování školních osnov, které nedalo prostor studentům ani učitelům k vytvoření analytického myšlení či k zapojení do případných debat a diskusí.¹⁹

¹² Janin Issa a Hazri Jamil, „Overview of the education system in contemporary Iraq“, *European Journal of Social Sciences* 13, č. 3 (2010): 361, https://www.researchgate.net/publication/291276630_Overview_of_the_education_system_in_contemporary_Iraq (staženo 22. února 2024).

¹³ Ponížilová, *Stručná historie státu Irák*, 78.

¹⁴ Augustín Velloso De Santisteban, „Sanctions, War, Occupation and De-Development of Education in Iraq“, *International Review of Education* 51, č. 1 (2005): 62-63, <https://www.jstor.org/stable/25054501> (staženo 22. února 2024).

¹⁵ Hugh Gusterson, „An Education in Occupation“. *The Radical Teacher* 94, (2012): 58, <https://www.jstor.org/stable/10.5406/radicalteacher.94.0058> (staženo 12. února 2024).

¹⁶ De Santisteban, „Sanctions, War, Occupation and De-Development of Education in Iraq“, 63.

¹⁷ Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, 3.

¹⁸ De Santisteban, 63.

¹⁹ Tina Wang, „Rewriting the Textbooks: Education Policy in Post-Hussein Iraq“, *Harvard International Review* 26, č. 4 (2005): 31, <https://www.jstor.org/stable/42762996> (staženo 12. února 2024).

1.2 Anexe Kuvajtu, válka v Perském zálivu a období mezinárodních sankcí (1990-2003)

Válka s Íránem měla pro Irák nepříznivé důsledky, jak pro ekonomiku, tak pro obyvatelstvo. Finanční výnosy z ropy, které mohly zlepšit hospodářství a obnovit města a infrastrukturu byly využívány na nepotřebné projekty či armádní výdaje (nákup zbraní apod.).²⁰ Po oznámení Saddáma Husajna v roce 1990, že chce pozastavit splácení válečných dluhů Kuvajtu (z doby války s Íránem) a dalších požadavků, se kterými se Kuvajt neztotožňoval, se k jeho hranicím začaly přesouvat irácké jednotky. Kuvajtská armáda byla v porovnání s tou iráckou šestkrát menší a Irák ovládnul celé území hned na konci prvního dne invaze, tedy 2. srpna 1990.²¹

Země západního světa útok okamžitě odsoudily a uvalily na oba státy ekonomická embarga, včetně zákazu importu zbraní do Iráku nebo exportu ropy z obou zemí. Podobně reagovaly státy arabského světa, které požadovaly neprodlené stažení iráckých jednotek z Kuvajtu.²² Kvůli spekulacím a stálé přítomnosti Iráku v Kuvajtu, OSN vydala 29. listopadu 1990 rezoluci č. 678, která dala právo státům koalice užít všech prostředků k donucení Iráku opustit Kuvajt, nestáhne-li se sám do 15. ledna 1991. Irák varování ignoroval a 17. ledna 1991 síly mezinárodní koalice zahájily operaci Pouštní Bouře.²³

Letecká část ofenzivy se zaměřila na bombardování iráckých vojsk a strategických infrastruktur (vojenské objekty, zbrojovky apod.). Různé iniciativy k vyřešení konfliktu byly ale nadále neúspěšné, proto tehdejší americký prezident George W. Bush dal Iráku ultimátum, a to splnění dvanácti podmínek, např. hromadné stáhnutí jednotek z Kuvajtu nebo propuštění válečných zajatců. Irák opět odmítl, tudíž došlo k pozemní části ofenzivy. Vojska koalice se nesetkala se zásadním odporem iráckých jednotek, jelikož většina vojáků už byla vyčerpaná válčením nebo hladem, takže byla tentokrát úspěšná a Irák utrpěl drtivou porážku. Koalice po třech dnech ovládla hlavní město Kuvajtu (Kuwait City) a trvalé příměří bylo ustanoveno 12. dubna 1991. Irák musel podle rezoluce OSN č. 687 provést demilitarizaci, identifikaci a zlikvidování zbraní hromadného ničení, stanovit hranici s Kuvajtem a uznat jeho suverenitu. Dále měl propustit válečné zajatce a vytvořit komisi pro poskytování kompenzace za škody způsobené Kuvajtu, která byla stanovena na 30 % příjmů z irácké ropy a měla být

²⁰ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 94.

²¹ *Ibid.*, 95.

²² *Ibid.*, 96.

²³ *Ibid.*, 97.

vyplácena až do úplného uhrazení dluhu.²⁴

Mezinárodní reakce byly smíšené, evropské země, USA, SSSR a Japonsko operaci Pouštní bouře podporovaly. Na druhé straně ale stály muslimské země jako Jordánsko nebo Libye, které byly názoru, že mělo řešení sporu zůstat mezi státy regionu. S. Husajn byl některými vnímán jako bojovník za arabský svět, který se vzepřel Západu a USA. Konflikt byl také považován za boj mezi západní (křesťanskou) a muslimskou civilizací, což je ale třeba brát s rezervou, jelikož na straně koalice stál například i Egypt a Saúdská Arábie.

Irák po válce narazil na ekonomické potíže, a to zejména kvůli nadměrnému financování armády, ale i mezinárodnímu embargu na vývoz ropy. Vláda se musela potýkat také s rozsáhlými opravami zničených zařízení a s dluhy.²⁵

OSN přijala po anexi Kuvajtu sankce proti Iráku, včetně embarga na prodej jeho ropy. Nicméně humanitární situace se právě z důvodu sankcí zhoršila, což zapříčinilo přechod k programu „Ropa za potraviny“, který byl aplikován v letech 1996-2003. Program fungoval tak, že Iráku bylo umožněno prodat stanovené množství ropy a část výnosu využít na pořízení základních potřeb pro občany, čtvrtina pak ale směřovala na zaplacení válečných dluhů²⁶. Sankce negativně dopadly zejména na civilní obyvatelstvo, které trpělo nedostatkem základních potravin a léčiv. Utrpěla i úroveň zdravotní péče a vzdělání. Situace v Iráku donutila 3 miliony lidí opustit Irák, v letech 1991-96. Ti, co byli blízko režimu, tedy věrní Husajnovi, tak bohatli díky ilegálním obchodům a korupci.²⁷

Otázka zbraní hromadného ničení byla zprvu řešena několika inspekcemi vedenými pod hlavičkou OSN, které se ale ukázaly být neefektivní, proto tehdejší prezident USA Bill Clinton přistoupil k vyhlášení operace Pouštní liška. Tato bombardovací kampaň mířená proti vybraným iráckým cílům probíhala v prosinci 1998. Cílem náletů byly hlavní vojenské objekty, ale i údajné sklady zbraní hromadného ničení. Žádné zbraně nebyly nalezeny, ale Irák nebyl schopen předložit důkaz o jejich zničení, proto si čím dál tím více zemí myslelo, že Irák zbraně stále skrývá a veřejně lže. Tato situace spolu s dalšími faktory později vyústila v americkou invazi v roce 2003, které se bude věnovat pozdější kapitola.²⁸

²⁴ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 98, 100-102.

²⁵ *Ibid.*, 102.

²⁶ Zpočátku se program zaměřoval především na nákup potravin, léků a hygienických potřeb, později i na infrastrukturu, vzdělání, telekomunikace, bydlení atd.

²⁷ *Ibid.*, 108.

²⁸ *Ibid.*, 109.

1.2.1 Školství v období mezinárodních sankcí

Sankce uvalené na Irák byly nejpřísnější a nejdéle trvající, jaké kdy byly na nějakou zemi uvaleny. Postihly všechny aspekty iráckého života – infrastrukturu, zaměstnanost, zdravotnictví, sociální strukturu a v neposlední řadě vzdělávací systém.²⁹ Rezoluce OSN č. 661 ze dne 6. srpna 1990 obsahovala obchodní embargo zakazující veškerý dovoz a vývoz do Iráku, s výjimkou zdravotnického materiálu, potravin a dalších základních humanitárních potřeb. Obchodní embargo bylo doprovázeno jednostranně uvalenými a trvajícím vojenskými akcemi, což spolu s obchodními sankcemi představovalo klasickou blokádu. Další rezoluce týkající se sociálních otázek byla usnesena 14. dubna 1995 s číslem 986, známá jako „Ropa za potraviny“. Umožnila Iráku prodat určité množství ropy a výtěžek použít na humanitární dodávky, které zlepšily životní úroveň iráckých obyvatel, ale i školství. Tento program měl sloužit ke zmírnění nezamýšlených důsledků sankcí OSN, ale kvůli drastickému a dlouhodobému úpadku se navzdory tomuto opatření vzdělávání v Iráku zhoršilo a došlo k silnému a dlouhodobému poklesu, což vyústilo k proměně v jeden z nejslabších systémů v regionu.³⁰ Lze říct, že se Irák dostal z relativní prosperity do naprostého zbídačení.³¹

Rezoluce OSN č. 1483 vydaná 22. května 2003 ukončila všechny sankce s výjimkou těch týkajících se prodeje nebo dodávek zbraní a podobného materiálu do Iráku. Tímto finálním krokem se i snížila míra korupce mezi iráckými úředníky, která bránila správné činnosti programu „Ropa za potraviny“.³² Podle španělského profesora Agustína Velloso De Santistebana sankční politika ovlivnila irácký vzdělávací systém dvěma způsoby. Zaprvé byl jednou z obětí vojenských útoků a zadruhé sankcí, které měly následky i pro budoucí generace.³³

Jak bylo zmíněno dříve, irácké vzdělávání se v 80. letech zlepšilo i díky oficiálnímu boji proti negramotnosti, která vzrostla v roce 1987 na 80 %. Avšak v roce 1995 míra gramotnosti klesla na 58 %.³⁴ Zhoršení v oblasti vzdělávání bylo možné pozorovat i na podílu účastníků ve vzdělávacím systému a nedostatečném podílu vládní podpory tohoto sektoru.³⁵ V roce 2002 UNESCO navštívilo 473 škol a uvedlo, že 32 %

²⁹ De Santisteban, „Sanctions, War, Occupation and De-Development of Education in Iraq“, 66.

³⁰ Issa a Jamil, „Overview of the education system in contemporary Iraq“, 362.

³¹ Ibid.

³² De Santisteban, 60.

³³ Ibid., 61.

³⁴ Gusterson, „An Education in Occupation“, 58.

³⁵ Issa a Jamil, 363.

z nich mělo vyhovující dodávky užitkové vody a 52 % toalet nesplňovalo základní hygienické standardy. UNESCO také zaznamenalo, že kvůli absenci školníků jsou ve školách běžně hromady odpadků.³⁶

Krise postihla i vzdělávání učitelů, a to v podobě nárůstu počtu nekvalifikovaných vyučujících, a navíc došlo i ke snížení platů, načež zemi opustily tisíce iráckých profesorů. Ti, kteří zůstali, byli stále více odříznuti od vývoje ve svých oborech vzhledem k omezené dostupnosti vybavení včetně nových výukových materiálů a celkové izolaci inteligence, profesionálů a dalších vzdělaných Iráčanů od okolního světa.³⁷ Sankce tak negativně ovlivnily možnost akademiků cestovat do zahraničí a stýkat se s akademickým a vědeckým prostředím, což se dělo v minulosti. Podle humanitárního koordinátora OSN, Denise J. Hallidaye, je zahraniční kontakt zásadní a bez něj se může stát, že další generace Iráčanů bude izolacionistickou, introvertní a defenzivní.³⁸

Nepřetržitý a dlouholetý stres z probíhajících konfliktů v Iráku situaci nijak nepomohl, obyvatelstvo žilo ve stavu permanentní krize a podle De Santistebana školy odrážely tamní převládající atmosféru.³⁹ Z důvodu mizivých ekonomických podmínek byly děti nuceny pracovat, protože navštěvování škol už nebylo tak přínosné pro jednotlivé rodiny. Kvůli stavu, který se dá nazvat kolapsem se zvýšila kriminalita mladistvých, žebrání a prostituce, mladí lidé začali mít obavy o budoucnost a jen se prohloubila frustrace a opadla motivace.⁴⁰ Kromě již zmíněného, lidé potýkající se s chudobou byli o to víc závislí na tradičních institucích, jako jsou kmeny a etnické a náboženské skupiny, což podnítilo sektářské násilí mezi sunnity, šíity a Kurdy. To způsobilo další újmu už tak slabému iráckému hospodářství a vzdělávacímu systému.⁴¹

³⁶ M. Najeeb Shafiq, „School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis”, *International Journal of Educational Development* 33, č. 2 (2012): 5, https://www.researchgate.net/publication/256016324_School_Enrollment_in_Iraq_During_the_US-Led_Invasion_A_Statistical_Analysis (staženo 18. února 2024).

³⁷ Gusterson, „An Education in Occupation”, 58.

³⁸ Denis J. Halliday, „The Impact of the UN Sanctions on the People of Iraq”, *Journal of Palestine Studies* 28, č. 2 (1999): 35, <https://www.jstor.org/stable/2537932> (staženo 18. února 2024).

³⁹ De Santisteban, „Sanctions, War, Occupation and De-Development of Education in Iraq”, 65.

⁴⁰ De Santisteban, 66.

⁴¹ Shafiq, „School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis” (2012), 5.

2. Kontext americké invaze do Iráku (2003-2010)

Americká invaze do Iráku neboli operace „Irácká svoboda“ začala 20. března 2003. Cílem Spojených států a jejich spojenců bylo ukončit vládu strany Baas, v jejíž čele stál tehdejší prezident Saddám Husajn. Nicméně hlavní příčinou vojenské invaze byla válka proti terorismu, kterou George W. Bush vyhlásil v reakci na útoky z 11. září 2001. Válka vyústila v porážku irácké armády a zajetí a popravu Saddáma Husajna Iráčany. Následně Spojené státy okupovaly Irák a pokusily se ustavit novou vládu, ale to se změnilo ve válku mezi povstalci, americkou armádou a novou iráckou vládou.⁴² Invaze do Iráku byla značnou lekcí pro celý svět, zejména pro USA, a jak řekl bývalý americký náměstek ministra obrany Richard Perle: „Lekce, které jsme se naučili mohou být bolestivé, ale lekce, ze kterých jsme se neponaučili jsou neodpuštělné“.⁴³

Výše uvedené plány byly částečně splněny, avšak s vážnými následky. V první řadě vedla okupace americko-britskými silami k výraznému nárůstu teroristických aktivit islámského původu. Zadruhé období nepokojů po roce 2003 vyvrcholilo v letech 2006 a 2007 v podobě sektářského násilí. Kromě toho se objevily povstalecké skupiny jako například Brigády iráckého odporu. Vyjma důsledků v regionu válka ovlivnila i dění mimo Irák, konkrétně došlo k nárůstu cen ropy a zvýšení teroristických útoků.⁴⁴

Zásadním bodem jsou útoky z 11. září, kdy Spojené státy spojily Husajna s Al-Káidou a s teroristickými útoky na USA, aniž by k tomu měly přímé důkazy. Možným skutečným důvodem bylo, že USA chtěly kontrolovat ropné zdroje v Iráku a určovat cenu ropy na světových trzích.⁴⁵

2.1 Operace „Irácká svoboda“ (20. 3.-1.5.2003)

Významným spojencem prezidenta George Bushe, jr. v otázce Iráku byl britský premiér Tony Blair. Oba operovali na základě svých prostředků a aktivně přesvědčovali veřejnost i zákonodárné instituce o tom, že Irák stále pokračuje ve vývoji zbraní hromadného ničení

⁴² Youssef Bassil, „The 2003 Iraq War: Operations, causes, and consequences“, *IOSR Journal of Humanities* 4, č. 5 (2012): 29, <http://www.iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol4-issue5/G0452947.pdf> (staženo 18. dubna 2023).

⁴³ A. J. Bacevich, J. Diehl, M. V. Hayden, W. Laquer, M. L. O'Sullivan, R. Perle, D. Rieff, a P. D. Wolfowitz, „Lessons Learned: The Iraq Invasion“, *World Affairs* 175, č. 1 (2013): 29, <https://www.jstor.org/stable/43554761?seq=8> (staženo 18. dubna 2023).

⁴⁴ Bassil, 38-39, 42.

⁴⁵ Paiman Ahmad, „The U.S.-Iraqi Relations 1945-2003“, *International Journal of Business, Humanities and Technology* 4, č. 4 (2014): 107, https://www.researchgate.net/publication/279962410_The_US-Iraqi_Relations_1945-2003 (staženo 28. dubna 2023).

a porušuje rezoluce OSN. Bush s Blairem usilovali o vytvoření nové rezoluce, ultimáta, které by učinilo přítrž irácké taktice nekonečných výmluv. K této rezoluci potřebovali sehnat podporu členů OSN a Rady bezpečnosti. Ačkoli řada menších států s pozicí Američanů a Britů souhlasila, NATO jako celek vojenskou akci odmítlo.⁴⁶ V rámci USA vznikly dva tábory, kam se lidé rozdělili podle toho, zda jim argumenty o zbraních hromadného ničení a vzpomínky na 11. září 2001 stačily jako důvod k započetí války či ne.⁴⁷

Před samotnou intervencí dostal Saddám Husajn varování, aby se do dvou dnů vzdal a opustil zemi, to však odmítnul. V porovnání s konfliktem v Perském zálivu (1990-1991) se situace lišila v řadě ohledů. Tentokrát strategie Spojenců nespočívala jen v útočení na strategické cíle jako elektrárny nebo mosty, ale na celou infrastrukturu. Za deset dní měli Američané pod kontrolou několik významných iráckých měst a začali šířit pořádek a bezpečnost. Za vývoj v jednotlivých městech však později sklidili kritiku.⁴⁸

Důležitým faktorem, který ovlivnil jak samotný boj, tak politickou situaci během války, ale i po ní, byl rozpad irácké armády. Iráčané nebyli schopni organizace větší obranné akce, i přestože měli k dispozici četné a vyzbrojené vojsko. Vysvětlení je více, iráčtí vojáci například postrádali motivaci, vlastenecké cítění či bojovou morálku a neměli v úmyslu riskovat zdraví či životy za režim a důstojníky, kteří tyranizovali nejen je, ale i celou zemi. V Iráku tak nebyla žádná dostupná vláda a politici, s nimiž by spojenecké síly mohly jednat o ukončení bojů či nastolení příměří.⁴⁹

Druhá část plánu vedeného Američany už tak snadná nebyla, sesazení Husajna a jeho režimu a nastolení demokracie probíhalo hůře. Představitelé USA se domnívali, že pád neoblíbeného režimu a možnost výstavby svobodného a demokratického Iráku bude mezi místními vítaná. Přílišný optimismus se později ospravedlňoval tím, že Američané ignorovali či přehlíželi fakt, že historické, kulturní či politické prostředí společnosti v Iráku se zásadně odlišuje od toho západního. Tzv. „recept“ pro nastolení demokratické, svobodné a pro občany relativně bezpečné společnosti tedy nemusí fungovat všude. Irácká armáda byla však poražena, režim Saddáma Husajna po 24 letech padl a země byla v rukou koaličních sil. Další úlohou vojáků bylo hledat zbraně hromadného ničení, ukrývané údajně na území Iráku.⁵⁰

⁴⁶ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 110.

⁴⁷ *Ibid.*, 111.

⁴⁸ *Ibid.*, 112.

⁴⁹ *Ibid.*, 112-113.

⁵⁰ *Ibid.*, 113-114.

2.2 Irák po svržení Saddáma Husajna (2003-2010)

Po „odchodu“ Saddáma Husajna a vleklém sporu a s ním spojenými důsledky byl Irák v rozvráceném stavu. Snahou koaličních sil bylo obnovit veřejné služby, infrastrukturu, elektřinu a dostupnost pitné vody. K dosažení těchto cílů bylo potřeba vytvořit irácké policejní složky, které by pomáhaly s udržováním bezpečnosti. Ozbrojené složky koalice to ale neměly jednoduché, poněvadž čelily útokům ze strany nestátních militantních skupin a ty často vyústily v usmrcení několika vojáků. Každá skupina měla jinou taktiku, tudíž bylo obtížné proti nim efektivně bojovat. Záměrem subjektů bojujících proti koaličním jednotkám bylo vojska vyčerpat, způsobit značné škody a vysoké ztráty na životech. Tímto způsobem se byly schopny vyhnout přímému boji s vojáky, kde by měly jen malou šanci na úspěch. Ozbrojený odpor proti zahraničním jednotkám vycházel od přívrženců přemoženého režimu a strany Baas. Postupně se přidávaly i náboženské skupiny a další, kterým vadila přítomnost cizích vojáků v zemi. Vzhledem k přibývajícím tensím bylo potřeba zvýšit počet vojáků, jelikož bez zásahu armády prakticky nešlo nastolit pořádek a odvrátit nárůst útoků.⁵¹

Za jednu z největších chyb je považováno rozhodnutí koalice rozpustit iráckou armádu, která mohla pomoci se zastavením narůstajícího násilí v ulicích včetně rabování. Irácká armáda se z části rozpadla ještě před koncem války a byla rozpuštěna z několika důvodů. Samotní Iráčané ji vnímali negativně, považovali ji za mocenský nástroj Husajna sloužící k potlačování opozice a odpůrců režimu. Změna přišla v srpnu roku 2003, kdy koaliční síly začaly s nábořem do Iráckých sborů civilní obrany a následně s jejich výcvikem. Policejní a armádní začátečníci se vedle koaličních vojsk často stávali terčem útoků povstalců a dalších ozbrojených skupin. Zájemci o vstup do jednotek tak byli mnohdy odrazeni a propagaci nepomohla ani finanční pobídka, která byla dvakrát vyšší než za vlády Saddáma. Schopnost iráckých policejních a armádních jednotek zajistit bezpečí v zemi byla stěžejní podmínka pro odchod Američanů z Iráku. Koaliční vojska byla vystavena kritice a obviněním, neboť stav Iráku byl bídný a nenašly se ani žádné zbraně hromadného ničení, které byly jedním z důvodů uskutečněné intervence. Dále neexistovaly ani důkazy, které by jasně potvrzovaly spojení iráckého režimu s al-Káidou.⁵²

V prvních odstavcích této práce byl vysvětlen rozdíl mezi sunnity a šíity, ale

⁵¹ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 115-116.

⁵² *Ibid.*, 116-117.

nebylo řečeno, že šíité (a další minoritní skupiny) byli dlouhou dobu utlačováni, a to především protože vedoucí skupina v čele se Saddámem Husajnem i dřívější představitelé strany Baas vyznávali sunnitský islám. Po pádu Saddáma šíité akorát změnili směr a začali vzdorovat a nenávidět zahraniční vojáky. Nepřáli si, aby zemi kontrolovali „nevěřící“ a měli na ni „nepříznivý vliv cizinců“. Šíitští ozbrojenci měli na svědomí útoky na zahraniční síly, ale dali taky volný průchod hněvu zejména vůči sunnitské menšině a začali útočit na oblasti se sunnitskými obyvateli, především na jejich mešity. Sunnité útok vraceli stejným způsobem, což značně zvyšovalo počty zabitých civilistů v rámci celého konfliktu.⁵³

Saddám Husajn byl dopaden 13. prosince 2003, což byl velký úspěch nejen pro koalici. Pro řadu Iráčanů to mělo symbolický význam, a hlavně tím byla provedena definitivní tečka za krutým režimem. Navíc koaliční správa realizovala tzv. „debaasifikaci“ země, tedy odstranila vliv strany Baas i její ideologie. Součástí tohoto procesu byl i zákaz práce ve vyšších státních orgánech pro vrcholné členy strany. I přes skutečnost, že Rada bezpečnosti OSN (RB OSN) neudělila koaličním vojskům mandát k invazi do Iráku, rezoluce č. 1511 z roku 2003 jim udělila status okupace a povolila jim použití veškerých nezbytných prostředků ke stabilizaci země a zajištění bezpečnosti a pořádku.⁵⁴

V dubnu 2003 byla zřízena Prozatímní koaliční správa (Coalition Provisional Authority, CPA), která dočasně převzala správu Iráku, včetně exekutivní, legislativní a soudní pravomoci. V čele této správy stál Paul Bremer, jehož hlavním úkolem bylo vytvoření prozatímní ústavy a předání moci domácí vládě složené z iráckých politiků. V červenci 2003 CPA zformovala Iráckou vládní radu (*Iraqi Governing Council, IGC*), kterou tvořilo dvacet pět Iráčanů a dočasně představovala nejvyšší orgán Irácké republiky. Vládní rada vykonávala mnoho úkolů, ale všechna plnění byla kontrolována CPA, která mohla v případě nesouhlasu s rozhodnutím vyslovit své veto. Pozice vládní rady byla relativně slabá a její různorodé složení často vedlo ke zdlouhavým jednáním bez nalezeného kompromisu. Navzdory uvedeným obtížím se v dubnu 2004 podařilo vypracovat prozatímní ústavu, která mimo jiné ustanovila vznik Irácké prozatímní vlády. Této vládě byly 24. června 2004 předány všechny pravomoci k výkonu jejích funkcí až do doby, kdy bude ustavena vláda na základě výsledků parlamentních voleb. Iráckou prozatímní vládu schválila i RP OSN rezolucí č. 1546 v roce 2004, čímž ukončila i status

⁵³ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 118.

⁵⁴ *Ibid.*, 120.

okupace pro spojenecké síly.⁵⁵

Počátek roku 2004 byl poměrně klidný, ale postupně se násilí v zemi stupňovalo. Nejkrutějším měsícem od začátku války byl květen 2005, a to z důvodu rostoucího sektářského násilí. Rok 2006 byl stejně tak plný násilí a útoků. Jako důsledek krveprolití, atentátů, únosů, vražd, zvýšené kriminality a bezmoci irácké vlády se začaly objevovat spekulace o občanské válce. V lednu 2005 se konaly první parlamentní volby, které vedly k vytvoření přechodného Iráckého národního shromáždění. Toto shromáždění poté v dubnu schválilo vznik Přechodné irácké vlády. Finální podoba vytvořené ústavy byla velkým kompromisem mezi požadavky jednotlivých náboženských a etnických skupin.⁵⁶

Poslední každoroční rezoluce RP OSN o působení koaličních sil v Iráku byla vydaná v roce 2007. Dále ale vznikla „Dohoda o statutu ozbrojených jednotek“ neboli „Dohoda o stažení“ stanovující červen 2009 jako datum, do kdy musí jednotky opustit města a vesnice, a 31.12.2011 jako termín kompletního stažení z Iráku. USA z Irákem ale zároveň uzavřeli smlouvu o pomoci americké armády při obraně Iráku, zahrnovala i ekonomickou a kulturní spolupráci.⁵⁷

Jelikož nadále docházelo hlavně k útokům mezi náboženskými skupinami, tak došlo k navýšení počtu amerických jednotek a ke změně strategie. Součástí nového plánu bylo eliminovat teroristické útoky a potlačit násilí mezi sunnity a šíity. Sledováním plnění těchto úkolů byl pověřen generál David Petraeus. Během roku 2007 došlo ke stabilizaci většiny území Iráku a slova o občanské válce ustaly. Přestože většina ozbrojených skupin utrpěla porážku, tak spory uvnitř ostatních frakcí pokračovaly. Je možné říct, že potyčky sektářských rebelů měly na zemi a životy obyvatel ještě horší dopad než samotná válka.⁵⁸

V roce 2009 byl Barack Obama zvolen novým americkým prezidentem. Ten s válkou nesouhlasil a oznámil brzké ukončení boje a stažení vojáků ze země. Americké jednotky v září 2010 ukončily bojové operace a postupně došlo k jejich stahování z Iráku. Přítomným obavám z nárůstu násilí a destabilizace země po odchodu zahraničních sil nepomáhal ani fakt, že iráckí politici nebyli víc jak půl roku schopni sestavit novou vládu.⁵⁹

Co se týče ekonomického a hospodářského průběhu v tomto neklidném období, tak se situace v určitých směrech ještě ztížila. Už před invazí v roce 2003 byla situace

⁵⁵ Ponižilová, *Stručná historie státu Irák*, 120-122.

⁵⁶ *Ibid.*, 122-124

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*, 124-125.

⁵⁹ *Ibid.*, 125-126.

zoufalá, prvním popudem k zhoršení byla irácko-iránská válka (1980-88) a válka v Perském zálivu (1991), které zemi zdecimovaly. Poslední nebo spíš předposlední ránou byly uvalené mezinárodní sankce OSN a dluhy spojené s náhradou válečných škod v Kuvajtu. Tomuto průběhu ublížila i silná korupce a vysoká míra inflace v zemi. Americká invaze byla opravdu poslední kapkou, která poškodila iráckou ekonomiku. Klesla těžba a vývoz ropy a zvýšila se nezaměstnanost. Provizorní koaliční správa situaci nepochybně zlepšila, ale nedokázala odstranit všechny závady. Mimo jiné kolaps ekonomiky, následná nezaměstnanost a chudoba vyvolaly rekrutování členů do rebelských skupin.⁶⁰

Přítomnost americké armády místo zlepšení situace spíše podnítila cyklus násilí a politické nestability, s čímž se Irák potýkal ještě dlouho poté. Jak už bylo zmíněno v předchozích větách, obecně bylo oficiálním účelem bojovat proti terorismu, zlikvidovat zbraně hromadného ničení, stabilizovat region zatčením S. Husajna a nastolit dočasnou vojenskou vládu. Obyvatelstvo však bylo vůči spojeneckým silám nepřátelské a vznikl konflikt.⁶¹

Americká přítomnost v Iráku dopadla i na mladé Iráčany, kteří později trpěli posttraumatickou stresovou poruchou (PTSD) a mnoho dětí se narodilo s vážnými vadami. Nejvýznamnějším vlivem bylo vysídlení obyvatel. Jak vyplívá z nedávné zprávy Norské rady pro uprchlíky, každé třetí dítě, které zažilo opakované vysídlení v Iráku si vybuďovalo trauma a strach o svou bezpečnost.⁶² Vysídlení lidé žijí většinu života ve stanech v táborech bez fungujícího systému zdravotní péče, s nedostatkem pitné vody a mezi nahromaděnými odpadky.⁶³ Jak už bylo zmíněno, nejvíce postiženi jsou mladí Iráčané, generace, jejíž životy formovala americká invaze. Zažili razie amerických vojáků v domech, mrtvá těla ležící na ulicích a další ukrutnosti. V důsledku těchto a dalších překážek zemi opouští mnoho mladých Iráčanů.⁶⁴

⁶⁰ Ponížilová, *Stručná historie státu Irák*, 126-127.

⁶¹ Bassil, „The 2003 Iraq War: Operations, causes, and consequences“, 29, 42.

⁶² „Iraq: Repeated displacement causes trauma among a third of children“, NRC, (6. září 2022). <https://www.nrc.no/news/2022/september/iraq-repeated-displacement-causes-trauma-among-a-third-of-children/> (staženo 16. května 2023).

⁶³ A. Travers a M. Al-Khatib, „20 years on: The Iraqis born the year the war began“, Al Jazeera, (30. března 2023). <https://www.aljazeera.com/features/longform/2023/3/30/20-years-on-the-iraqis-born-the-year-the-war-began> (staženo 16. května 2023).

⁶⁴ S. Simon a R. Sherlock, „20 years after the U.S. invasion, many young Iraqis say their lives were shaped by it“, NPR, (18. března 2023). <https://www.npr.org/2023/03/18/1164523165/20-years-after-the-u-s-invasion-many-young-iraqis-say-their-lives-were-shaped-it> (staženo 16. května 2023).

3. Dopady americké invaze na irácké školství v letech 2003-2010

Válka spojeneckých sil proti Iráku skončila v květnu 2003, ale Irák byl nadále spravován Prozatímní koaliční správou. Tato situace a následné události, zvláště ozbrojený konflikt, který probíhal mezi povstalci a okupačními vojsky, bránily obnově vzdělávacího systému. Úřady zrušily národní vzdělávací program vyhláškou 7. července 2003, krátce poté, co Rada bezpečnosti OSN 27. června 2003 souhlasila s financováním programu týkajícího se revize a přepracování školních osnov.⁶⁵ Tyto kroky dále vedly k rekonstrukci iráckého vzdělávacího systému.

Po desetiletí byly irácké učebnice plné odkazů na Saddáma Husajna a učitelé sloužili jako nositelé vládní propagandy, proto prvními kroky koaliční správy v souvislosti se vzděláním bylo odstranění vyobrazení (fotek, obrázků apod.) bývalého iráckého prezidenta Husajna ze školních budov a jeho výroků z učebnic, a především vyřazení veškerého obsahu ovlivněného baasistickou ideologií. Na základě politiky „debaasifikace“, kterou zavedl Paul Bremer, byli dále odvoláni ředitelé škol, děkani fakult a úředníci ministerstva školství, kteří měli vazby na stranu Baas. Z tohoto důvodu odešla polovina intelektuálního vedení akademické komunity.⁶⁶ Tento tým pracovníků vzápětí nahradil třiceti šestiletý Drew Erdmann, který působil jako hlavní poradce ministerstva pro vysoké školství a vědecký výzkum. Spravoval rozpočty, personální složení, učební osnovy i fyzickou rekonstrukci.⁶⁷ Erdmann následně podepsal smlouvy o poradenství, řízení a rekonstrukci vzdělávacího systému se zahraničními agenturami, které měly za úkol pomoci Iráku obnovit a vylepšit systém školství.⁶⁸

Důležité bylo, aby Spojené státy zůstaly obezřetné při udržování rozdílu mezi osvobozením a okupací. Spíše, než usilovat o demokratizaci se bylo třeba nejprve zaměřit na zajištění stability iráckých škol jako prostředku k posílení schopnosti iráckého lidu obnovit vlastní společnost.⁶⁹

Samotní studenti a učitelé se k likvidaci předmětů, které by mohly připomínat Husajna přidali. Někteří studenti se rozhodli vyhodit učebnice a roztrhat obrázky, na kterých byl vyobrazený. Vyučující sdíleli úlevu, že už nebudou muset přizpůsobovat

⁶⁵ De Santisteban, „Sanctions, War, Occupation and De-Development of Education in Iraq”, 61, 68.

⁶⁶ Ibid., 61.

⁶⁷ Dirk Adriaensens, „The destruction of Iraq’s education system“, Geneva International Center for Justice, (2013). https://www.gicj.org/iraq_conference_speeches/Dirk_Adriaensens_Presentation.pdf (staženo 16. května 2023), 2.

⁶⁸ De Santisteban, 68.

⁶⁹ Wang, „Rewriting the Textbooks: Education Policy in Post-Hussein Iraq”, 28.

výuku vládní propagandě. Avšak mezi studenty se například udržel starý zvyk skandovat Husajnovy výroky a mnozí učitelé si nebyli jisti, jak utvářet učební osnovy, když jediný systém výuky, který znali byl pozůstatkem Husajnovy vlády.⁷⁰

Po intervenci v roce 2003 mnoho iráckých profesorů doufalo, že jejich univerzitní systém bude pod americkou okupací oživen. Očekávali finanční prostředky pro nákup nových učebnic, výměnu vybavení a nápravu škod způsobených sankcemi. Během chaosu po válce se ale z části stal pravý opak. Zatímco američtí vojáci střežili ministerstva ropy a vnitra, tak ignorovali ostatní objekty jako univerzity, výzkumná centra, muzea a knihovny, které byly rabovány nebo obsazeny americkými a iráckými jednotkami pro vojenské účely. Americká okupace vedla ke zničení 80 % vzdělávacích institucí a ke zhroucení vzdělávacího systému. Koordinátor organizace *SOS Iraq*⁷¹ Dirk Adriaensens podotknul, že John Agresto, který působil na americké univerzitě v Iráku jako rektor, se zpočátku domníval, že rabování iráckých univerzit je pozitivním jevem, neboť umožní těmto institucím začít znovu s čistým štítem, s moderním vybavením a zcela novými učebními osnovami. Z těchto osnov byla odstraněna případná kritika politiky USA na Blízkém východě, stejně jako jakákoliv zmínka o válce v Zálivu v roce 1991.⁷²

Americká agentura pro mezinárodní rozvoj sice vyčlenila 25 milionů dolarů na pomoc při revitalizaci iráckých univerzit, ale velká část peněz směřovala americkým univerzitám na přípravu učebních plánů. Také bylo potřeba dokončit stavební projekty zahájené před válkou a rozběhnout nové. Do začátku roku 2006 byl dokončen pouze jeden projekt z 279, přičemž dalších 158 bylo stále v procesu realizace.⁷³

Do roku 2004 byly irácké univerzity vyloupené, zbídačené a zbavené intelektuálního a administrativního vedení. Přesto však ztělesňovaly jeden z posledních prostorů, kde se vzhledem ke stupňujícímu se sektářskému napětí, mohli scházet lidé různých vyznání.⁷⁴ Celková ekonomická a sociální situace se po převzetí kontroly koaliční správou podstatně nezlepšila. Nadále se zhoršovala bezpečnostní situace a šířilo extrémní násilí. Kvůli této nestabilitě bylo obtížné obnovit funkční vzdělávací komunitu schopnou plnit své zadání.⁷⁵

⁷⁰ Wang, „Rewriting the Textbooks: Education Policy in Post-Hussein Iraq”, 29.

⁷¹ SOS Iraq = Organizace, která vedla kampaň proti sankcím uvaleným na Irák (1990-2003) a zorganizovala mnoho delegací do Iráku, aby se seznámila s ničivými dopady sankcí uvalených OSN. Dirk Adriaensens byl členem Mezinárodního organizačního výboru Světového tribunálu pro Irák (2003-2005). A je spolu koordinátorem celosvětové kampaně proti vraždění iráckých akademiků.

⁷² Adriaensens, „The destruction of Iraq’s education system“, 2.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Gusterson, „An Education in Occupation”, 59.

⁷⁵ Ibid., 69.

Okupační úřady systematicky selhávaly při prevenci vraždění irácké inteligence nebo při dopadení jejich vrahů. V několika případech, kdy by mohla důkladná a řádná vyšetřování odhalit informace o pachatelích a mechanismech těchto zločinů, okupační jednotky neprojevily žádný zájem o provedení základní a transparentní investigace.⁷⁶

Relativně příznivý obrázek vyššího vzdělání po invazi je zavádějící, protože převážná většina studentů se zapsala na univerzity ještě před Saddámovým svržením a většina nárůstu vzdělanosti, k němuž došlo po invazi byl nepatrný a soustředil se do Bagdádu a na sever Iráku. Podle britského antropologa Hugh Gustersona, invaze vedená Spojenými státy v březnu 2003 sice ukončila autoritářský režim, který omezoval svobodu vysokoškolského vzdělávacího sektoru, ale nevytvořila stabilní prostředí pro jeho obnovu.⁷⁷

Reforma školství se měla zaměřit také na dlouhodobé problémy. Nejprve Spojené státy měly zajistit, aby irácké děti mohly bezpečně chodit do školy, tedy zabezpečit irácké obydlené oblasti. Rodiče sice byli ochotní posílat své děti do škol, ale problémem byl jejich nedostatek. Dále měla nastat reorganizace vzdělávacího systému, změna v procesu najímání učitelů, posílení zapojení rodičů namísto vlády, a změna či modernizace učebních osnov od memorování k analytickému a kreativnímu myšlení. Jedním z rozšířených problémů bylo také uplácení učitelů za lepší známky, ti na tuto metodu přistoupili, jelikož se museli potýkat s nízkými platy. Aby systém fungoval, měl odrážet zájmy Iráčanů. Bylo možné integrovat nějaké složky amerického vzdělávacího systému, ale nemělo se jednat o jeho kopii.⁷⁸

Mimo již zmíněné je nutné podotknout, že tři provincie Kurdistánu na severu a severovýchodě země se umístily na předních příčkách v oblasti lidského rozvoje. Tento výsledek je pozoruhodný, protože vláda strany Baas zadržovala podporu rozvoje kurdských provincií kvůli rozdílům v etnických, jazykových, náboženských a politických preferencích. Žebříčky lidského rozvoje jsou provázané s ekonomickou a politickou stabilitou a bezpečností. Kurdské provincie Dahúk, Arbíl a As Sulajmáníja byly jedinými provinciemi, které americká armáda hodnotila jako „bezpečné“ a pod provinční iráckou kontrolou dokonce přilákaly zahraniční investice v ropném průmyslu.⁷⁹

⁷⁶ Adriaensens, Dirk. „The destruction of Iraq’s education system“, 9.

⁷⁷ Gusterson, „An Education in Occupation“, 4.

⁷⁸ Wang, „Rewriting the Textbooks: Education Policy in Post-Hussein Iraq“, 29-30.

⁷⁹ Shafiq, „School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis“, 7.

3.1 Irácký vzdělávací systém

Vzdělávací systém se v základu od 80. let do současnosti nezměnil. Správa a řízení školství v Iráku je silně centralizovaná a spadá pod dvě ministerstva – *ministerstvo školství* a *ministerstvo vysokého školství a vědeckého výzkumu*, a to v celém Iráku s výjimkou iráckého Kurdistanu, jehož program stojí na odlišném systému.⁸⁰ Ministerstvo školství je pověřeno řízením a realizací předškolního, základního a středního vzdělávání. Spadá pod něj ale i vzdělávání učitelů, výtvarné instituty a technické či odborné vzdělání. Irácké ministerstvo pro vysoké školství a vědecký výzkum zodpovídá za správu, plánování a řízení vysokého školství. Vysokoškolské vzdělávání v Iráku zahrnuje technické instituty a vysoké školy, které nabízejí čtyřleté až sedmileté vysokoškolské studium v závislosti na oboru. V rámci této struktury jsou univerzity částečně autonomní ve většině finančních, technických a administrativních záležitostí.⁸¹

Vzdělávací systém v Iráku (kromě Kurdistanu) sestává z dvouletého stupně mateřské školy, šestiletého základního a povinného stupně, šestiletého středního stupně se dvěma úrovněmi: tříletým nižším středním stupněm a tříletým vyšším středním stupněm. Všeobecné a odborné vzdělávání je zajišťováno v rámci tříletého vyššího vzdělávání. Kurdistan naopak nabízí devítileté základní a povinné vzdělání, na které navazuje tříleté vyšší střední vzdělání.⁸² (Pro lepší přehled viz. **Příloha č. 1** - Struktura vzdělávacího systému v Iráku).

Analýza výzkumníků organizace UNESCO potvrzuje tvrzení, která byla v této práci již zmíněna. Podle analytiků lze tvrdit, že vysoká úroveň výkonnosti, které dosahoval irácký systém do poloviny 80. let odrážela efektivní správu a řízení. Zdá se však, že systém zásadně utrpěl následnými válkami a vnitřními nepokoji. Uvalení sankcí po roce 1990 zhoršilo již tak křehkou situaci a značně zkomplikovalo proces plánování a realizace vzdělávání. Zhoršení systému umocnily faktory jako nedostatek kvalifikovaného personálu, finančních prostředků a vybavení, a politická i intelektuální izolace země.⁸³

⁸⁰ „The cost and benefits of education in Iraq: An analysis of the education sector and strategies to maximize the benefits of education“, UNICEF. <https://www.unicef.org/iraq/media/251/file> (staženo 2. března 2024), 2.

⁸¹ „Situation Analysis of Education in Iraq“, UNESCO, (2003). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000130838> (staženo 2. března 2024), 9, 12.

⁸² „The cost and benefits of education in Iraq“, 2.

⁸³ „Situation Analysis of Education in Iraq“, 14.

3.1.1 Priority v řešení otázky iráckého vzdělávacího systému

Vzhledem k přítomným problémům v roce 2003 byly stanoveny určité priority týkající se řešení dané situace. Jako první práce zmíní cíle týkající se *základního stupně vzdělání*. Právo na vzdělání bylo v posledním desetiletí narušeno, jak ukazuje stagnace či pokles míry zápisu⁸⁴ a nízká vnitřní efektivita systému, v důsledku omezeného rozpočtu na běžné výdaje. To znamenalo, že školy nemohly dodávat učebnice a vzdělávací materiály, jak tomu bylo dříve. O učebnice se muselo dělit i několik žáků. Školy měly nedostatek personálu, protože kvalifikovaní učitelé opustili profesi v důsledku masivního snížení jejich platů. Své minimální mzdy si museli doplňovat soukromou výukou a hledáním dalších zdrojů příjmu.⁸⁵

Rozpočet na údržbu a obnovu infrastruktury byl nedostatečný. Nejednalo se jen o zlepšení celkového stavu budov, ale také o zajištění odpovídajícího hygienického standardu, což bylo vzhledem k poškozenému kanalizačnímu systému v zemi obtížné. Docházelo i ke sdílení budov více školami, jedna instituce využívala budovu v dopoledních hodinách, zatímco druhá v těch odpoledních. Tíživá ekonomická situace navíc způsobila, že mnoho rodin nebylo schopno hradit přímé a nepřímé náklady na školní docházku, což vedlo k odchodu dětí ze školy. Navíc bylo třeba provést revizi učebních plánů a obsahu učebnic s cílem odstranit politicky citlivé materiály a pokud možno aktualizovat obsah.⁸⁶

V procesu obnovy a rekonstrukce bylo důležité zajistit, aby se tyto trendy zvrátily, a to prostřednictvím poskytování učebních pomůcek, pravidelných a přiměřených učitelských platů, možností profesního rozvoje a zdrojů pro obnovu infrastruktury, tak aby bylo zajištěno bezpečné a stimulující prostředí pro studium.⁸⁷

Dále budou zmíněny kroky, které měly být učiněny v rámci *středního vzdělání*. Přístup ke středoškolskému vzdělání se zhoršil taktéž v důsledku snížení nabídky vzdělávání i nepříznivých socioekonomických podmínek. Nezbytným požadavkem bylo zajištění učebnic, učebních pomůcek a dalšího vybavení, vzdělávání učitelů a obnovy infrastruktury. Po těchto úkolech měla následovat obnova středoškolských osnov a

⁸⁴ V návaznosti na pokles počtu žáků na základních školách z 91 % v roce 1990 na 85 % v roce 2007, Irák čelil výzvám v úsilí o dosažení cíle 100 % počtu žáků základních škol v roce 2015. (Pro lepší přehled viz. Příloha č. 2 – Míra zápisu na základní školy (%)). Více v dokumentu „Education in Iraq: Facts and Figures, April 2010“: <https://reliefweb.int/report/iraq/education-iraq-facts-and-figures-april-2010>.

⁸⁵ „Situation Analysis of Education in Iraq“, 27-29.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid.

učebnic, které byly odštířeny od vývoje aplikovanými sankcemi. Bylo klíčové, aby se iráčtí pedagogové podíleli na tvorbě vlastních učebních osnov, a aby jim je nevnucovali jiní. Poté mělo dojít i k řešení podmínek pro učitele, včetně platů a kvalifikace.⁸⁸

Předposledním stupněm je *vyšší vzdělání*. Jednou z hlavních priorit byla revize učebních plánů. Technické a odborné vzdělávání je ve své podstatě přípravou na vstup do pracovního světa, který byl narušen sankcemi. Bylo důležité, aby instituce průběžně monitorovaly pracovní prostředí a zajistily, že jejich učební plány zůstanou relevantní a připraví studenty na účast v rekonstrukčních činnostech. Dále pak bylo zásadní obnovit zchátralou infrastrukturu pro potřeby výuky. Odborné vzdělávání je oblastí, kde musí být vybavení, které studenti používají přizpůsobeno pracovnímu prostředí, v němž budou své dovednosti využívat.⁸⁹

Posledním stupněm je *vysokoškolské vzdělání*. V rámci tohoto sektoru bylo klíčové připravit strategický plán, který zajistí, aby vysoké školy hrály roli v procesu demokratizace a zajistily přístup ke studiu všem na základě schopností jednotlivců. Vysoce centralizovaný systém nebyl dostatečně flexibilní, aby umožnil rychlé přizpůsobení obsahu kurzů potřebám pracovního světa a měnící se společnosti. Měla být posílena autonomie univerzit a přijímání zaměstnanců se mělo řídit spíše odbornými než politickými kritérii. O zaměření vědeckého výzkumu měl transparentně rozhodovat orgán zahrnující zástupce akademické komunity, průmyslu a občanské společnosti, přičemž by měla být přikládána náležitá pozornost specifickým podmínkám země jako problémům v ropném průmyslu, znečištění apod. Komunikace s vysokoškolskými institucemi mimo Irák byla nezbytná k tomu, aby se irácké instituce mohly přizpůsobit inovacím a technologickým změnám, k nimž dochází v ostatních zemích. V neposlední řadě měli být zaměstnanci seznámeni s moderními technikami řízení.⁹⁰

Všechny čtyři zmíněné stupně se potýkaly s obdobnými problémy. Hlavní komplikací byl nedostatek finančních prostředků, kvůli čemuž došlo k nedostatku učebnic a učebních pomůcek. Znehodnocení infrastruktury vytvořilo nevhodné podmínky a prostředí pro vzdělávání. Celou situaci negativně podpořily zastaralé učební plány, které bylo zapotřebí revidovat, aby opět nabyly na efektivitě, i v kontextu pracovních nabídek a poptávek.

Jádrem vzdělávacího procesu jsou učitelé. Jejich nízké platy odrazovaly mnoho

⁸⁸ „Situation Analysis of Education in Iraq“, 37.

⁸⁹ *Ibid.*, 41.

⁹⁰ *Ibid.*, 55-56.

potencionálních studentů od toho, aby se věnovali učitelskému vzdělávání nebo ho dokončili. Nedostatečné platy také demotivovaly pedagogy na všech úrovních, to vedlo k nedostatku vyučujících v oborech jako je angličtina či matematika, neboť odborníci v těchto oblastech mohli najít lépe placená místa v soukromém sektoru. Akademici neměli dostatek času, energie, ani finančních prostředků na to, aby se mohli profesně vzdělávat. Překážkou byla i absence prostředků pro komunikaci se zahraničními kolegy a možnosti přístupu k dalším zdrojům jako jsou knihy, periodika, počítače a internet.⁹¹ Řešením ale nebyla ani privatizace škol, soukromé školy zmíněné problémy skutečně neurovnaly. I když vybíraly peníze a mohly být vzhledově atraktivnější, tak i jim chyběly základní prvky jako například dostatek fyzického prostoru.⁹²

Nejdůležitějším krokem pro Irák je obnovení systému veřejných škol. Autorka věnující se blízkovýchodnímu regionu Jumana Kubbová, je toho názoru, že Irák bude na správné cestě v momentu, kdy tam budou silné národní univerzity, které jsou bohaté na debaty, výzkum, výměnné programy apod. Univerzity musí modernizovat své administrativní postupy a mít prostor pro kreativitu a flexibilitu. Přítomnost soukromých či zahraničních univerzit není nevhodná, nicméně je zásadní udržet národní irácké univerzity silné a dostupné, protože většina Iráčanů navštěvuje veřejné vysoké školy a nemůže si studium v soukromých institucích dovolit. Také se ukázalo, že není dobré nechat zahraniční jednotlivce nebo poradenské společnosti vést vzdělávací instituce a plně koncipovat učební plány, protože to potom nevytváří zdravou občanskou společnost.⁹³

3.2 Dopady americké invaze na irácké základní a střední školy

I když se tato práce z větší části věnuje vysokým školám, tak nelze opomenout základní a střední vzdělání, jelikož u těch celý proces vzdělávání začíná. V roce 1976 byl Irák jednou z prvních zemí na Blízkém východě, kde bylo základní vzdělání bezplatné a povinné pro všechny děti. V roce 2015 se však tento systém ocitl ve zcela nefunkčním stavu. Počet dětí, které získaly základní vzdělání se v letech 2004 až 2007 snížil o více než 88 tisíc. Vnitřní vysídlení v důsledku konfliktu způsobilo, že stabilní vzdělání

⁹¹ „Situation Analysis of Education in Iraq“, 46.

⁹² Juman Kubba, „Iraq must now take the path of healing and recovery“, *International Journal of Contemporary Iraqi Studies* 12, č. 3 (2018): 273-74, https://intellectdiscover.com/content/journals/10.1386/ijcis.12.3.269_1?TRACK=RSS (staženo 5. prosince 2023).

⁹³ Kubba, „Iraq must now take the path of healing and recovery“, 277.

získávalo stále méně dětí. V důsledku toho se míra gramotnosti mládeže mezi lety 2000 a 2011 skutečně snížila o 3 % a činila 82 %. Situace se stává ještě vážnější, když si člověk uvědomí, že téměř 60 % populace je mladší než 25 let.⁹⁴

Pokles školní docházky lze částečně přičíst také faktorům souvisejících s nabídkou. Mezi zmíněné faktory se mohly řadit škrtý v rozpočtu na vzdělávání, snížení počtu otevřených škol nebo přítomných učitelů, nedostatek elektřiny a učebnic a následné snížení počtu vyučovacích hodin. Zvláště znepokojující byl nedostatek akademických pracovníků. Od roku 2003 bylo zavražděno více než 500 iráckých profesorů a tisíce jich uprchly ze země. Číslo cílených útoků na akademické pracovníky dosáhlo v letech 2006 a 2007, současně s nárůstem sektářského násilí v zemi, historického maxima. Seznamy stovek akademiků byly šířeny milicemi, které se cíleně zaměřovaly na vědce a zabíjely je. Vzhledem k těmto okolnostem je pochopitelné, že učitelé odcházeli ze země a kvalita či dostupnost vzdělání byla vážně narušena.⁹⁵

Po americké intervenci byla pravděpodobnost, že dívka bude zapsána do školy o 12,9 % nižší než u chlapce. Irácké domácnosti výrazně upřednostňovaly vzdělávání synů před dcerami. Děti, jež pocházely z rodin s ženským vedením, měly o 5,4 % menší šanci být zapsány do školy než dítě z domácnosti, v níž byl hlavou muž. Možným vysvětlením je, že pro domácnosti v jejichž čele stojí žena, nemusí být dostupní dospělí muži, kteří by poskytovali podporu, a tudíž mohou být děti potřebné pro provoz domácnosti nebo práci.⁹⁶

Podle profesora Shafíqa jsou dvě hlavní možnosti či důvody pro nezapojení a nezájem o vzdělávání po roce 2003 a to „nelze se zapsat“ a „nezájem o zápis“. Důvody, které spadají do kategorie „nemožnosti zápisu“ zahrnují absenci školy, nedostatek hygienických zařízení, obtížné cestování, nedostatek učitelů a financí, pracovní povinnosti dítěte v rodině, postižení, nemoc či sociální důvody. Co se týče sociálních faktorů, jedná se o jedince odlišného náboženství, sociální třídy nebo sekty než ostatní děti ve škole. Míru zápisu by mohla zvýšit výstavba škol, zlepšení dopravních opatření a snížení nákladů na studium.⁹⁷

Kategorie „nezájmu o školní vzdělávání“ se vysvětluje odchodem rodin střední

⁹⁴ Vidya Diwakar, „The Effect of Armed Conflict on Education: Evidence from Iraq“, *The Journal of Development Studies* 12 (2015): 1704, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00220388.2015.1056786> (staženo 13. března 2024).

⁹⁵ Diwakar, „The Effect of Armed Conflict on Education: Evidence from Iraq“, 1715.

⁹⁶ Shafiq, „School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis“, 13.

⁹⁷ Ibid, 15.

třídy a elit z Iráku, které byly více nakloněné vzdělávání než zbytek obyvatel, který v Iráku zůstal. Dalším možným odůvodněním je, že se kvalita vzdělávání zhoršila do té míry, že dosažené odborné vzdělání již nevedlo ke zlepšení dovedností. Faktor nezájmu se úzce pojí s trhem práce, jelikož představy Iráčanů o pracovních místech byly trvale ovlivněny Husajnovou vládou, kdy při získávání angažmá záleželo na loajalitě vůči režimu, a nikoli na dosaženém vzdělání nebo kvalifikaci. Jiným případným zdůvodněním je vážný nedostatek pracovních míst vyžadujících pokročilejší dovednosti. Tudíž se lidé domnívali, že školní vzdělání má na trhu práce minimální nebo zanedbatelný přínos.⁹⁸

Podle UNESCO bylo nepravděpodobné, že by některé země Blízkého východu, včetně Iráku, dosáhly do roku 2015 rozvojových cílů v oblasti vzdělávání pro všechny, a to z důvodu nejistoty a konfliktů. Podle údajů vlády a UNESCO ze září 2010 bylo nejméně pět milionů z téměř třiceti milionů obyvatel Iráku negramotných.⁹⁹

3.3 Dopady americké invaze na irácké univerzity

Následující informace se opírají o přehled, který byl vytvořen předsedou komise pro vzdělávání Yarubem Al-Dourim. Pokud jde o roli vysokoškolského vzdělávání v irácké společnosti před rokem 2003, tak akademici zdůrazňují, že byla velmi významná a přínosná. Mnoho respondentů zdůrazňuje zejména to, že vysoké školství významně přispělo k rozvoji a posílení irácké společnosti. Existuje několik příkladů, které se týkají partnerství mezi univerzitami a soukromým sektorem a propojení vysokoškolského vzdělávání se společenským hnutím, a také jeho zaměření na řešení sociálních procesů a problémů.¹⁰⁰

Většina akademiků navíc uvádí, že systém vysokoškolského vzdělávání byl vysoce kvalitní. Zmiňují se o mnoha různých oborech, které se vyučovaly a o důrazu na provádění propracovaného vědeckého výzkumu podle mezinárodních standardů. Mnozí odborníci také upozorňují na množství absolventů magisterského a doktorského studia, které systém každoročně připravil, a také na vysoký počet přítomných univerzit a vědeckých institucí. Předchozí vysokoškolský systém se často charakterizuje jako plný kvalifikovaných a specializovaných akademických pracovníků a rovněž i absolventů, a

⁹⁸ Shafiq, „School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis, 16.

⁹⁹ Adriaenssens, „The destruction of Iraq’s education system“, 2.

¹⁰⁰ Yarub Al-Douri, „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“, *Iraqi forum for intellectuals and academics*. 15, <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and-higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 20. února 2024).

to ve všech oborech díky pokročilé úrovni vzdělávání a výzkumu. Mimo jiné, ženy byly v akademické sféře čteně zastoupeny, a to jak mezi akademickými pracovníky, tak i v rámci studentů.¹⁰¹

První změnou, ke které došlo je materiální destrukce vzdělávací infrastruktury. K největšímu zničení infrastruktury a akademických institucí došlo v roce 2003 a později. Vědci z OSN odhadli, že do roku 2005 bylo vypáleno, vyrabováno nebo zničeno přibližně 84 % iráckých institucí vyššího vzdělání.¹⁰² V souvislosti s těmito událostmi je zmíněna i role USA, zejména co se týče údajné americké podpory vykrádání.¹⁰³ (Pro lepší přehled viz. **Příloha č. 3** - Hlavní změny ve vysokém školství od roku 2003).

Univerzity, z nichž mnohé byly již ve slabé fyzické kondici byly vyrabovány v chaosu, který provázel invazi v roce 2003. Dle slov profesora Imada Harba byla mezinárodní pomoc užitečná, ale pokud mělo vysokoškolské vzdělávání znovu získat svou dřívější dynamiku a hrát vedoucí roli při obnově země, tak bylo zapotřebí připravit komplexní program nebo reformu. Tyto reformy Iráčané nemohli provést sami. Potřebovali trvalou podporu zahraničních vlád, mezinárodních orgánů a nevládních organizací. Jen tak mohli vysoké školy v rozpolcené společnosti hrát vedoucí roli při podpoře občanského míru.¹⁰⁴

Jedním z hlavních ukazatelů pro určení dopadu konfliktu na vysokoškolské vzdělávání v Iráku je důvod, proč akademičtí pracovníci opustili tuto zemi. Mezi rozhodující faktory pak patřilo zhoršení vzdělávání a bezpečnosti.¹⁰⁵ Před rokem 2003 byly všechny univerzity pod kontrolou vlády, ale v roce 2003 došlo ke změně a každá vysoká škola přešla pod kontrolu jiné strany nebo milice. Tito noví aktéři navíc bojovali mezi sebou a jejich boje a spory měly dopad i na školy. Univerzity byly cílem sektářských extremistů a fundamentalistů.¹⁰⁶ (Pro lepší přehled viz. **Příloha č. 4** - Důvody k opuštění Iráku).

Podle deníku The Washington Times bylo do konce roku 2006 zabito 80 iráckých profesorů a dalších 3 250 uprchlo ze země. Odhaduje se, že v letech 2003-2007 odešlo do sousedních zemí 10 % irácké populace a z toho 30 % profesorů, lékařů a inženýrů. Ti, co v zemi zůstali, tak byli příliš zastrášení, než aby se mohli účastnit politického života,

¹⁰¹ Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“, 15.

¹⁰² Sulaf Al-Shaikhly a Jean Cui, „Education in Iraq“, WENR, World Education News + Reviews, (2017). <https://wenr.wes.org/2017/10/education-in-iraq> (staženo 20. března 2024).

¹⁰³ Shafiq, „School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis“, 18.

¹⁰⁴ Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, 2.

¹⁰⁵ Al-Douri, 19.

¹⁰⁶ Ibid., 15.

kde jsou jejich odborné znalosti velmi potřebné.¹⁰⁷ Akademičtí pracovníci byli skutečně cíleně a systematicky napadáni, protože patřili k intelektuální třídě Iráku.¹⁰⁸ Bruselský tribunál již 26. dubna 2009 upozorňoval, že ti akademici, kteří se vracejí, tak nacházejí jen málo pracovních míst a přijetí je zdaleka vřelé. Prohlášení dále varovalo akademiky, kteří byli pozváni nebo donuceni k návratu, aby si byli vědomi kriminálních činů jako jsou únosy nebo atentáty. Jak již bylo zmíněno dříve, americký zmocněnec v Iráku Paul Bremer svou politikou „debaasifikace“ rozvrátil střední třídu, která stmelovala iráckou společnost, a uvrhnul přibližně patnáct tisíc výzkumných pracovníků, vědců, učitelů a profesorů do nezaměstnanosti.¹⁰⁹

Zásadním krokem tedy bylo zlepšení a zajištění bezpečnosti situace, včetně infrastruktury. Uzavřené silnice a mosty ztížily studentům účast na výuce, na lekce se většinou dostavila jen třetina. Profesoři například na Bagdádské univerzitě se poté buď vzdali snahy vyučovat nebo organizovali výuku pouze jednou týdně, a to z důvodu obav vyučujících a studentů o bezpečnost. Iráčtí akademici si stěžovali na řadu problémů, a to nejen na potíže způsobené násilím a nestabilitou, které zemi zachvátily, ale také na dlouhodobé strukturální problémy. Objevily se stížnosti na nízkou kvalitu vědeckého výzkumu, špatné postupy při odborné přípravě a udělování osvědčení, přílišnou centralizaci procesu rozhodování, nedostatečné mimoškolní aktivity a špatně připravené studenty.¹¹⁰ I kvůli tomuto odlivu mozků se irácký univerzitní systém za pouhých dvacet let změnil z jednoho z nejlepších na jeden z nejhorších na Blízkém východě.¹¹¹

Tento trend má ale kořeny už v dobách vlády Saddáma Husajna, kdy byl odliv odborníků podnícen pronásledováním, vězněním a vražděním učitelů i studentů. Ti, co v Iráku zůstali se stejně tak museli potýkat s nedostatkem nových výzkumných materiálů a s omezeným kontaktem s okolním světem. Tato situace byla ještě více vyostřena po uvalení mezinárodních sankcí OSN (1991) a vyvrcholila s americkou invazí v roce 2003.¹¹² Podle antropologa Hugh Gustersona byl tento mimořádný počin institucionální destrukce z velké části proveden americkými vůdci, kteří tvrdili, že americká invaze do Iráku přinese modernitu, rozvoj a práva žen. Místo toho tuto zemi částečně „demodernizovala“ a to, že Amerika nepřiznala utrpení, které okupace v Iráku způsobila je

¹⁰⁷ Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, 5.

¹⁰⁸ Al-Douri, „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“, 22.

¹⁰⁹ Adriaenssens, „The destruction of Iraq's education system“, 7.

¹¹⁰ Harb, 5-6.

¹¹¹ Gusterson, „An Education in Occupation“, 59.

¹¹² Harb, 3.

dle jeho slov „morálním selháním“ i „strategickou chybou“.¹¹³

Další faktor, který měl značný a negativní dopad na sektor vysokého školství je rozhodnutí Prozatímní koaliční správy vyřadit baasisty z oficiálního života. Oblast vysokoškolského vzdělávání, stejně jako všechny ostatní instituce veřejného sektoru, utrpěla jednak kvůli nestabilnímu politickému prostředí kolem Irácké vládní rady, která byla sestavena koaliční správou v roce 2004. Ale také nástupem odlišné skupiny politických elit spojených s nesčetnými nově vzniklými politickými stranami.¹¹⁴

Zatímco se studentské univerzitní spolky snažily o jednotu mezi studenty, tak vzestup sektářství vytvořil nové a hluboké trhliny mezi studentskými organizacemi, které se identifikovaly buď jako šíitské nebo sunnitské, a které viděly své zájmy jako neslučitelné. Součástí této situace byly přesuny jednotlivých studentů. Sunnitě odcházeli z šíitských bagdádských vysokých škol do sunnitského Mosulu, kdežto Šíité přecházeli do Bagdádu. Jediné na čem se mnozí iráčtí univerzitní studenti shodli byl jejich společný nesouhlas s pokračující přítomností amerických jednotek a dalších zahraničních sil.¹¹⁵ Násilí páchané v době americké invaze vyhnalo tisíce studentů ze země. Jen v roce 2006 se počet studentů na některých univerzitách snížil o více než polovinu.¹¹⁶ (Pro lepší přehled viz. **Příloha č. 5** - Sektářství na iráckých univerzitách od roku 2003).

Postupem času údajně vzniklo i roztržení mezi studenty. Žáci loajální sektám byli zvýhodňováni navzdory ostatním a přijetí, absolvování a ukončení studia záviselo na jejich vazbách na milice nebo na politických konexích.¹¹⁷ Je zřejmé, že sektářské rozdělení a fundamentalismus na univerzitách reprodukuje prvky, které jsou základem konfliktu v širší společnosti, neboť podporují politický boj o moc a kontrolu, a tím posilují základy a projevy, na nichž je konflikt postaven. Kromě toho může kompletní kontrola, kterou milice vykonávaly na univerzitách přímo zvyšovat násilí vůči akademikům, jelikož vytvořila prostředí či atmosféru beztrestnosti, která násilí usnadňuje a v níž je normalizováno. Tak či onak přispívá k podkopávání akademické svobody a rozšiřuje konflikt v širší společnosti, čímž se jeho dopad přenáší i na vysoké školy.¹¹⁸

Zneužívání vysokoškolského vzdělávání k prosazování politických cílů a k podpoře násilí a konfliktů je zjevnou formou politizace vysokoškolského vzdělávání a

¹¹³ Gusterson, „An Education in Occupation“, 59.

¹¹⁴ Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, 5.

¹¹⁵ Harb, 6.

¹¹⁶ Adriaensens, Dirk. „The destruction of Iraq’s education system“, 3.

¹¹⁷ Al-Douri, „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“, 24.

¹¹⁸ Ibid., 25.

představuje přímé omezení akademické svobody, neboť v takovém systému žádná taková svoboda neexistuje. Opět se jedná o způsob, jímž politické násilí směřuje k omezení akademické nezávislosti, a to nenásilným nebo represivním způsobem.¹¹⁹

Kromě omezené bezpečnosti byl přítomný problém nedostatečného financování iráckého vysokého školství. Na jaře 2004, kdy americký kongres vyčlenil 87 miliard dolarů na obnovu Iráku požádala koaliční správa o 120 milionů dolarů na vysokoškolské vzdělávání, ale obdržela pouze 8 milionů dolarů. I když byla celková ekonomická situace bezútěšná, existovalo několik světlých bodů v kontextu mezinárodní pomoci iráckému vysokoškolskému sektoru. Ministerstva zahraničí a obrany USA spolupracovala po dobu dvou let například na vytvoření irácké virtuální vědecké knihovny. Knihovna byla uvedena do provozu v květnu 2006 a sloužila iráckým akademikům, inženýrům a studentům.¹²⁰

Hlavní výzvy, kterým akademičtí pracovníci čelí od roku 2003 se v zásadě shodují s hlavními změnami v systému vysokoškolského vzdělávání. Jedná se zejména o nedostatek profesionality, kdy byli zaměstnávání nedostatečně kvalifikovaní pedagogové, rozšířenou korupci a o ztrátu respektu k učitelům. Odliv mozků v důsledku odchodu mnoha odborníků ze země je argumentován jako přímá příčina nedostatku profesionality.¹²¹ (Pro lepší přehled viz. **Příloha č. 6** - Hlavní výzvy pro akademiky od roku 2003).

Dále k degradaci vysokého školství přispěla i absence akademické svobody, která mohla být ohniskem politického násilí. Podle Al-Douriho akademická svoboda zahrnuje soubor svobod vykonávat funkci akademického pracovníka řádně a nezávisle, bez jakýchkoliv zásahů a omezení. Jinými slovy to znamená svobodu chodit do práce a neomezeně se pohybovat po univerzitách, a svobodu vyučovat, diskutovat, psát a provádět výzkum na základě určitých témat. Dále možnost přemýšlet, poznávat jiné reality, získávat vědecké dovednosti a nebyť omezován učebními osnovami, na jejichž základě jsou stanoveny hranice. Také by měla existovat nezávislost ve spojitosti s nespravedlivými či neobjektivními pravidly a předpisy při přijímání a jmenování akademických pracovníků či studentů. Obecně jde tedy o svobodu učit se, myslet a pracovat, a činit tak bez obav a strachu s možných nepříjemných důsledků.¹²² (Pro lepší

¹¹⁹ Al-Douri, „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“, 25.

¹²⁰ Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, 7.

¹²¹ Al-Douri, 20.

¹²² Ibid., 20-24.

přehled viz. **Příloha č. 7** - Zhoršování vysoké vzdělání od roku 2003).

V březnu 2010 se dva děkani různých přírodovědeckých vysokých škol a jeden vedoucí katedry svěřili se svými akademickými potížemi v Iráku. Uváděli, že nedošlo k žádnému novému finančnímu nebo jakémukoliv navýšení rozpočtů vysokých škol. V důsledku toho si od roku 2003 univerzitní laboratoře nemohly pořídit nové vybavení a pomůcky, a stejně tak učebny a knihovny postrádaly nové knihy a počítače. Tuto situaci dále zhoršil nedostatek elektřiny a dalších služeb. Adriaensens podotknul, že ti, kteří trpěli během sankcí, trpěli ještě více během okupace.¹²³ Jeden z profesorů veřejné politiky na Bagdádské univerzitě vyjádřil svou frustraci takto: „Jestliže sankce OSN narušily vzdělávací strukturu, pak americká okupace tuto složku změnila ve stín...Ve většině případů kvalitní vyučující opustili svá učitelská místa ze strachu z atentátů ze strany milicí nebo proto, že je k odchodu donutili noví správci. Tato situace vedla k tomu, že řízení našich základních a středních škol převzali nevzdělaní, dokonce negramotní lidé, a to na základě politické příslušnosti nebo nepotismu“.¹²⁴

Podle Al-Douriho lze konstatovat, že vysokoškolské vzdělání nemohlo hrát žádnou významnou roli kvůli mnoha omezením a limitům, kterým čelilo v důsledku politické situace a cíleného podkopávání systému, což opět zdůrazňuje politickou povahu násilí a konfliktu. Univerzity však mohly hrát určitou roli v případě, že by se jejich úroveň vrátila do stavu, v němž byla předtím. Systém vysokoškolského vzdělávání měl přestat být řízen na základě politiky a ideologie. Dále měly být znovu zavedeny a dodržovány odborné standardy, což znamená ukončení protekce a selekce jak ve vztahu k akademickým pracovníkům, tak ke studentům.¹²⁵ (Pro lepší přehled viz. **Příloha č. 8** - Priority pro zlepšení iráckého vysokoškolského vzdělání po roce 2003).

Pro podpoření argumentů Al-Douriho práce zmíní i pohledy výzkumné pracovnice a aktivistky Ilham Makkiové, která je toho názoru, že prvním krokem k reformě systému univerzitního vzdělávání v Iráku je zajištění nezávislosti akademických institucí na politických nátlacích, které omezují jejich úlohu v ekonomickém a sociálním rozvoji. Samostatnosti lze dosáhnout vybudováním nezávislého organizačního orgánu pro vysokoškolské vzdělávání, který by byl oddělen od vlivu politických stran, frakcí a byrokratického aparátu vládních institucí. Zmíněný

¹²³ Adriaensens, „The destruction of Iraq’s education system“, 4.

¹²⁴ „Empty Classrooms and Black market Textbooks“, Education in Iraq“, Reliefweb, (2016). <https://reliefweb.int/report/iraq/empty-classrooms-and-black-market-textbooks> (staženo 20. března 2024).

¹²⁵ Al-Douri, „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“, 26-27.

útvár by byl zodpovědný za organizaci a rozvoj akademických standardů a infrastruktury na podporu procesu vzdělávání a učení, a za řešení strukturální krize, které čelí jednotlivé akademické instituce v Iráku.¹²⁶

Dále je zjevným problémem fakt, že třetina irácké populace stále žije ve venkovských oblastech. Většina těchto oblastí trpí zanedbalostí, izolací, nedostatečnou infrastrukturou a slabou dopravní a komunikační sítí. V důsledku toho jsou státní a soukromé vysoké školy nadále soustředěny v městských centrech, což prohlubuje rozdíly mezi městem a venkovem, a posiluje nerovnost v přístupu ke kvalitním vzdělávacím příležitostem.¹²⁷

Makkiová taktéž zmiňuje dřívější oslabování vysokoškolského systému a proměnu těchto institucí na platformu pro prosazování ideologického programu tamního režimu. Udržení pracovních míst pro učitele a univerzitní profesory se stalo závislé na jejich příslušnosti ke straně Baas, což vedlo ke ztrátě akademické nezávislosti ve vysokém školství. Od roku 2003 se po sobě jdoucím vládám nepodařilo reformovat vzdělávací sektor ani obnovit nezávislost vysokého školství v souladu s řádnými akademickými standardy. Dominanci baasistického režimu nahradil sektářský systém „jmenování“ neboli „muhasasa ta'ifia“¹²⁸.¹²⁹

Politické násilí se rozšířilo natolik, že ozbrojené skupiny získaly přístup k moci a politickému zastoupení. To všechno vedlo k omezení akademické svobody na vysokých školách v celé zemi. Irácké univerzity přímo a zcela podléhají centralizovanému správnímu a finančnímu řízení ministerstva vysokého školství. Nemají pravomoc rozšiřovat a zřizovat vysoké školy, jmenovat správce a profesory, ani určovat počet přijímaných studentů. Také nemohou bez souhlasu ministerstva vypracovávat své vzdělávací programy ani uzavírat dohody o spolupráci s jinými univerzitami.¹³⁰

Makkiová shrnuje svou analýzu následně, politické zásahy a nadměrná centralizace dle jejího názoru poškodily akademickou půdu a přispěly ke zhoršení vědeckého výzkumu, čímž značně oslabily jeho úlohu. Univerzity nejsou výzkumnými

¹²⁶ Ilham Makki, „Higher education in Iraq after 2003 – Ongoing challenges“, *LSE Middle East Centre Paper Series 75*, (2023): 5 <https://peacerep.org/publication/higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 22. února 2024).

¹²⁷ Makki, „Higher education in Iraq after 2003 – Ongoing challenges“, 8.

¹²⁸ muhasasa ta'ifyya = Rozhodovací role v rámci ministerstva vysokého školství jsou rozděleny mezi jednotlivce, kteří jsou loajální k vládnoucím stranám, zatímco kompetentní a zkušení nestranní pracovníci jsou vyloučeni. Tento systém se vztahuje na všechna ministerstva ve vládě. V rámci tohoto systému je ministerstvo vysokého školství přiděleno šiitům a ministerstvo (obecného) školství sunnitům.

¹²⁹ Ibid., 8-9.

¹³⁰ Ibid., 15-16.

institucemi, ale spíše pasivními výukovými ústavy, které postrádají aktivní intelektuální rozvoj. To jen potvrzuje, že irácký výzkum je nekvalitní a nepřitahuje zájem vědců mimo Irák.¹³¹

¹³¹ Makki, „Higher education in Iraq after 2003 – Ongoing challenges“, 16-17.

3.4 Sociální dopady americké invaze do Iráku

3.4.1 Dopady americké invaze na irácké děti

George W. Bush prohlásil, že mise Američanů je jasná, „odzbrojit Irák od zbraní hromadného ničení, ukončit Husajnovu podporu terorismu a osvobodit irácký lid“. Koaliční síly měly vynaložit veškeré úsilí, aby ušetřily nevinné civilisty před újmou. V prvním roce po invazi se však ukázalo, že Irák žádné zbraně hromadného ničení nevlastní i že neexistuje žádný vztah mezi Saddámem a Al-Káidou. Irácký lid se ocitl sám a poražený, jelikož se sliby demokracie, bezpečí a svobody obrátily v pouhou vizi.¹³²

Válka je destabilizující prvek, považovaný za jedno z největších nebezpečí, které ohrožuje fyzickou i duševní pohodu civilistů po celém světě. Jak už bylo několikrát zmíněno, americká invaze do Iráku byla zahájena v březnu 2003 a vyvolala v zemi vlnu násilí a nepokojů, v níž se obětmi stali jak dospělí, tak i děti. Vzpomínky na bombardování a zabíjení pravděpodobně ovlivnily jejich psychický stav, a to i do budoucna, vzhledem k dlouhodobému účinku. Psychické problémy, jako jsou deprese, traumata a duševní poruchy, se staly součástí života iráckých dětí.¹³³ Ty jsou považované za citlivý segment společnosti, který potřebuje důkladnou pozornost a podpůrné prostředí, aby byly připraveny na aktivní roli ve vytváření své budoucnosti a společnosti.¹³⁴

Za prvé jsou děti závislé na péči, empatii a pozornosti dospělých. Jejich vazby jsou v době války často narušeny v důsledku ztráty rodičů. Za druhé, dopady v dětství mohou nepříznivě ovlivnit průběh života dětí mnohem více než dospělých. Jinými slovy děti, které se nacházejí uprostřed kritických fází osobního vývoje, jsou válkou zasaženy silněji než dospělí. Obzvláště děti, které ztratí možnost vzdělávání nebo ty, které jsou nuceny se přestěhovat do uprchlických táborů, kde v bídných válečných podmínkách čekají roky na obnovení normálního života, pokud k tomu však vůbec dojde.¹³⁵

Hned po invazi, zástupce UNICEF Carel De Rooy varoval, že irácké děti budou trpět následky zničení země, a to podvýživou a špatným stravováním, psychologickými traumaty, předčasným ukončením školní docházky, vykořisťováním a mezinárodním obchodováním s dětmi za účelem jejich práce a sexuálního zneužívání. Co se týče

¹³² Karima Laouidji a Faiza Senouci, „The psychological impact of the American war on Iraqi children (2003-2010)“, *Al Jamie Journal* 7, č. 1 (2022): 1671, <https://www.asjp.cerist.dz/en/article/186549> (staženo 14. února 2024).

¹³³ Ibid., 1670.

¹³⁴ Ibid., 1673.

¹³⁵ Ibid., 1674.

dětského zneužívání a zanedbávání, tak existovalo jen málo programů na jejich pomoc, přitom to bylo jedním z nejčastějších nebezpečí, kterému čelily.¹³⁶

Koncem roku 2003 se odhadovalo, že přibližně 50 % iráckých dětí trpí posttraumatickou stresovou poruchou (PTSD). Tento pocit byl vyprovokován pocitem agrese, který v psychice dětí podnítily války. Ty pravděpodobně vedly k tomu, že se objevil fenomén dětských vojáků, z nichž více než 50 % bylo mladších osmnácti let. Děti měly strach, úzkosti a deprese z vyhlídky ozbrojeného konfliktu.¹³⁷ Léta 2005-2010 byla charakterizovaná rostoucím politickým a sektářským konfliktem a zhoršováním životní úrovně, což přinutilo mnoho Iráčanů k vnitřnímu nebo vnějšímu stěhování. Vysídlování v tomto období bylo označováno za největší nucené přesídlování v historii Blízkého východu.¹³⁸

Válka v roce 2003 podle očekávání zhoršila zdravotní a životní podmínky v Iráku. Podle zprávy UNICEF z května 2006 trpělo celých 25 % iráckých dětí ve věku od šesti měsíců do pěti let buď akutními nebo chronickými nemocemi, a každé třetí dítě bylo podvyživené. Mnoho iráckých nemocnic, např. v Bagdádu nebo Fallúdže, bylo bombardováno a zničeno, újmu utrpěl i zdravotnický personál. Z důvodu zastavení léčebných programů a dodávky léků umíralo ještě více lidí. Mnoho nemocných si nemohlo dovolit platit za zdravotní služby, zejména ve venkovských oblastech, kde se 30 % obyvatel potýká s chudobou. Představitelé Spojených států se navíc nepodělili o své znalosti nebo lékařské technologie, což mohlo značně pomoci v celkové situaci. Rozsáhlé násilí a bezpráví v kombinaci s nedostatečným množstvím nebo přerušováním dodávek elektřiny zapříčinilo, že jakýkoliv zdravotnický systém byl neúčinný. Navíc podle generála a velitele technických sborů Williama McCoye, který dohlížel na jednotlivé práce, USA nikdy neměly v úmyslu Irák zcela obnovit.¹³⁹

Z důvodu vysoké nezaměstnanosti a chudoby byly děti často odkázány k práci, aby uživily své rodiny. Zákony, které by chránily dětskou práci neexistovaly. Takto mladí lidé pracovali v prostředích, kde měli značnou zodpovědnost a velké množství práce za nízký plat. Takové situace mohly dětem způsobit zdravotní či psychické problémy. Hlavními důvody dětské práce v Iráku byla chudoba, vysídlení a šíření násilí.¹⁴⁰ Přestože

¹³⁶ Shereen T. Ismael, „The Children of Iraq“, *Journal of Comparative Family Studies*, 38, č. 2 (2007): 343, <https://www.jstor.org/stable/41604150> (staženo 28. listopadu 2023).

¹³⁷ T. Ismael, „The Children of Iraq“, 344-45.

¹³⁸ Laouidji a Senouci, „The psychological impact of the American war on Iraqi children (2003-2010)“, 1676.

¹³⁹ Ibid., 351-52.

¹⁴⁰ Ibid. 1677.

bylo vzdělání v Iráku na školách a univerzitách bezplatné, rodiny nedovolily svým dětem navštěvovat školy, protože se domnívaly, že je práce důležitější než vzdělání.¹⁴¹ Objevil se i výskyt tzv. „dětí z ulice“, které prodávali cigarety, noviny a další drobné domácí potřeby, ale i drogy.¹⁴²

Děti byly také používány jako jedna z metod útoku na vojáky.¹⁴³ Na podzim roku 2003 se objevily zprávy, že povstalci zaplatí až 1000 dolarů těm, kteří jsou ochotní pomoci s nástražnými zařízeními a dalších 1000 dolarů v případě zabití Američana. Čím dál tím více lidí bylo ochotno toto riziko podstoupit. Vedoucí představitelé měli jen malou šanci proti extrémistickým náborářům, kteří nabízeli „dobrodružství“ a poskytovali vizi budoucnosti Iráku.¹⁴⁴

V reakci na tragickou situaci se objevovala povstání ze strany iráckého lidu, která však vedla ke zpětné reakci americké armády, která se uchýlila k leteckým a masivním útokům na městská centra, kde se potenciálně mohli skrývat povstalci. Do srpna 2005 tyto útoky měly za následek 450 tisíc rodin bez domova, z toho 54 tisíc jen v Bagdádu.¹⁴⁵

3.4.2 Dopady americké invaze na iráckou mládež

Přímá i nepřímá účast mládeže v konfliktu vedla ke vzniku mnoha problémů, které lze přidat k potížím, se kterými se potýkali už před válkou. Mezi nejzávažnější problémy se řadí zabíjení, invalidita, věznění a porušování lidských práv. Nízká úroveň vzdělání mladých lidí v tomto regionu je navíc činí zranitelnými vůči zneužívání teroristickými organizacemi. Vytěšňování mládeže na okraj společnosti a nedostatek vhodných sociálních politik může vést k přeměně energie, dovedností a schopností v kriminalitu, vytvářející půdu pro radikalismus. Společnosti, které trpí poklesem vzdělání mužů jsou jedním z rizikových faktorů, které vedou ke zvýšení rizika konfliktů. Vzdělávání je tedy jednou z důležitých sociálních strategií a politik, které by měly být

¹⁴¹ Laouidji a Senouci, „The psychological impact of the American war on Iraqi children (2003-2010“, 1678.

¹⁴² T. Ismael, „The Children of Iraq“, 348.

¹⁴³ Jonathan Powers, „Iraq's Youth in a Time of War“, *The SAIS Review of International Affairs* 26, č. 2 (2006): 19, <https://www.jstor.org/stable/26999317> (staženo 12. března 2024).

¹⁴⁴ Powers, „Iraq's Youth in a Time of War“, 24.

¹⁴⁵ T. Ismael, 346.

přijaty ke snížení rizika politického násilí a účasti na konfliktu.¹⁴⁶

Z hlediska vzdělání a příležitostí, tak podle údajů USAID (U.S. Agency for International Development) v roce 2006 v Iráku více než 3,4 milionů mladých lidí nechodilo do školy. Znepokojivé dále bylo zjištění, že existuje riziko nebezpečí v blízkosti škol v podobě nástražných výbušných zařízení zabalených v balíčcích se sladkostmi a umístěných právě u škol.¹⁴⁷

Podle odbornice Jumany Kubbové, se Irák v roce 2018, patnáct let po nastolení demokracie, dostal do stavu zoufalství a úpadku. Objevil se nový fenomén užívání drog mezi mladými lidmi, zejména metanfetaminu. Drogy jsou mladistvým a dospívajícím k dispozici téměř zdarma.¹⁴⁸ Tento jev je jen jeden z mála dopadů konfliktů, které se v Iráku v posledních třiceti letech udály, včetně americké invaze v roce 2003. Vlády, které ovládaly Irák od roku 2003 a přítomný politický proces se vzhledem k objevujícím se problémům, včetně vysoké kriminality apod., dá označit za neúspěšný.¹⁴⁹

Cílem budoucí sociální politiky je vyřešení krize mladých lidí na Blízkém východě a jejich integrace do společnosti. Mladí lidé se v tomto regionu (a v severní Africe) potýkají s nejvyšší mírou nezaměstnanosti ve srovnání se zbytkem světa. Nedůvěřují své vládě, že jim poskytne pracovní příležitosti a trpí tak skutečnou krizí na úrovni politického, ekonomického a sociálního života. Ta se projevuje v nedostatku kvalitního vzdělání a odpovídající pracovní a zdravotní péče za rozumné ceny.¹⁵⁰

Podle profesorů Snoubara a Musaha¹⁵¹ je možné říct, že nejdůležitější je sociální politika, jejímž cílem je sjednotit mládež a začlenit ji do komunity. Do tohoto systému spadá podpora mezinárodní spolupráce, příprava vzdělávacích programů, posílení vzdělávacích institucí a vypracování vhodných plánů tak, aby se irácká mládež stala kulturní a odmítala konflikt a násilí.¹⁵²

Zranitelné skupiny mladého školního věku představují sociální kapitál, na němž

¹⁴⁶ Yaser Snoubar a Salisu Musah, „The Impact of War and Conflict in Worsening the Problems of Middle Eastern Youngsters: A Proposal for Future Social Policies“, *Journal of Youth Researches* 5, č. 1 (2017): 68, 72,

https://www.researchgate.net/publication/316881140_The_Impact_of_War_and_Conflict_in_Worsening_the_Problems_of_Middle_Eastern_Youngsters_A_Proposal_for_Future_Social_Policies (staženo 15. prosince 2024).

¹⁴⁷ Powers, „Iraq’s Youth in a Time of War“, 22.

¹⁴⁸ Kubba, „Iraq must now take the path of healing and recovery“, 270.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Snoubar a Musah, „The Impact of War and Conflict in Worsening the Problems of Middle Eastern Youngsters“, 65.

¹⁵¹ Yaser Snoubar je profesor věnující se sektoru sociální práce na Quatarské univerzitě. Salisu Musah působí na univerzitě v Ankaře.

¹⁵² Ibid., 74-75.

závisí budoucnost Iráku. S vhodnými příležitostmi může irácká mládež přispět ke svému vlastnímu rozvoji i k veřejné revitalizaci a dlouhodobému hospodářskému růstu Iráku.¹⁵³

Dr. Mounzer Fatfat, bývalý hlavní poradce amerického velvyslance v Iráku pro mládež, podotknul, že zatímco se na obnovu Iráku vynakládaly miliardy dolarů, tak žádný z těchto výdajů nebyl zaměřen na pozitivní programy rozvoje mládeže.¹⁵⁴

Historie konfliktů a represí v Iráku, sankce, diktatura a zahraniční okupace omezily a v mnoha případech zlikvidovaly běžné příležitosti iráckých dětí získat vzdělání, stát se produktivními členy irácké společnosti a přispět k rozvoji své země.¹⁵⁵

¹⁵³ Powers, „Iraq’s Youth in a Time of War“, 17.

¹⁵⁴ Ibid., 25.

¹⁵⁵ Ibid., 20.

3.5 USAID (U.S. Agency for International Development) a její přítomnost v Iráku v kontextu iráckého školství

Tato bakalářská práce se soustředí zejména na dopad amerického vlivu na irácké školství, tudíž je vhodné zmínit alespoň jednu konkrétní americkou organizaci, která v daném období na místě aktivně působila. Pro tento účel byla vybrána organizace s názvem Agentura Spojených států pro mezinárodní rozvoj neboli USAID (U.S. Agency for International Development), která řídila většinu amerického humanitárního programu.

Po letech autoritářské vlády a hospodářských sankcí se Spojené státy a mezinárodní společenství na jaře 2003 dohodly, že je třeba usilovat mimo jiné o obnovu ekonomické infrastruktury a zavedení zastupitelské vlády v poválečném Iráku. Za tímto účelem USA zahájily v Iráku rozsáhlý program pomoci.¹⁵⁶

Jedním z hlavních aktérů při realizaci této pomoci byla právě organizace USAID¹⁵⁷, která je zodpovědná za dosavadní pomoc (do roku 2008) ve výši více než 5,2 miliardy dolarů. Řídí širokou škálu ekonomických, sociálních a politických rozvojových programů. Její práce zahrnují rozsáhlé stavební projekty a většinu aktivit souvisejících s veřejným zdravotnictvím, rozvojem zemědělství, základním a vysokoškolským vzděláváním, občanskou společností, místní správou, demokratizací a politickou reformou.¹⁵⁸

USAID zapojila nejen své vlastní zaměstnance, ale také mezinárodní rozvojové společnosti a neziskové organizace. Ty zase najímaly tisíce lidí na realizaci svých projektů. Sama USAID tuto civilní kampaň označila za „jedno z největších úsilí o poskytnutí zahraniční pomoci ze strany americké vlády od dob Marshallova plánu“.¹⁵⁹

Americký politolog, Thomas M. Renahan, který se přidal k civilní armádě a byl přítomen přímo v Iráku v období konfliktu, podotknul, že některé záměry USAID jistě nevyšly podle představ, spíše kvůli neovlivnitelným faktorům než kvůli jejím chybám, ale na některých z těchto návrhů je možné stavět a mnohé fungovaly i v jiných zemích.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Curt Tarnoff, *CRS Report for Congress. Iraq: Reconstruction Assistance*. Washington D.C.: Congressional Research Centre, 2008, 1, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL31833/40> (staženo 24. dubna 2024).

¹⁵⁷ Agentura Spojených států pro mezinárodní rozvoj (USAID) byla založena za vlády Johna F. Kennedyho v roce 1961 jako hlavní americká agentura pro zahraniční pomoc a stala se hlavní americkou agenturou zastřešující mezinárodní rozvojové projekty po celém světě.

¹⁵⁸ Tarnoff, *CRS Report for Congress. Iraq: Reconstruction Assistance*, 17.

¹⁵⁹ Thomas M. Renahan, *The struggle for Iraq*. Lincoln, Nebraska: Potomac Books, 2017, 3, <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1pk85wb> (staženo 24. dubna 2024).

¹⁶⁰ Renahan, *The struggle for Iraq*, 5.

Nicméně, značné procento z desítek miliard, které tam byly investovány, nepřineslo očekávané výsledky. I oficiální zdroje připouštějí, že velká část peněz byla promrhána. Většina peněz byla zbytečně vynaložena například na projekty spojené s materiální infrastrukturou.¹⁶¹

Podle Curta Tarnoffa, specialisty na mezinárodní vztahy, je podnětů týkajících se neúspěchu rekonstrukce po americké invazi několik. Jmenovitě se to týká nedostatečných bezpečnostních opatření, chybějícího předchozího plánování, špatně zvládnutého přechodu k irácké vládě, nedostatečné civilní správy USA a především přílišné závislosti na amerických vojenských jednotkách. Ve spojitosti s posledním bodem pozorovatelé poznamenali, že ačkoliv skutečná obnova je ze své podstaty civilním úsilím, tak v Iráku ji z velké části realizovala armáda. V lednu 2003 svěřil prezident výhradní pravomoci v oblasti rekonstrukce do rukou ministerstva obrany, nikoliv do rukou odborníků na rozvojovou pomoc nebo demokracii z USAID a ministerstva zahraničí. Někteří odborníci naopak navrhovali, aby byl v zemi rozmístěn sbor civilních specialistů na rekonstrukci.¹⁶²

Dále kritici tvrdí, že byla pomoc rozptýlena do příliš mnoha odvětví, od zdravotnictví přes elektroenergetiku, až po mikropodniky a výstavbu silnic. Výsledkem bylo, že příliš málo prostředků bylo rozloženo do příliš mnoha projektů, než aby mohly mít v některém z nich významný dopad. Také tvrdí, že pomoc měla být intenzivněji soustředěna do klíčových oblastí, jako je těžba ropy a správa věcí veřejných, díky čemuž mohly být generovány irácké finanční prostředky pro irácké řídicí pracovníky, kteří je mohli využít.¹⁶³

Renahan také zmiňuje několik důvodů pro neúspěch, ale konkrétně v kontextu organizace USAID. Jednou z kategorií vysvětlení je špatná bezpečnostní situace, včetně neustálého násilí a hrozeb v oblasti projektu, např. vyhánění z města ozbrojeným povstáním, atentáty na pracovníky organizace a další události. Jiný scénář odráží selhání hostitelské země, včetně rozšířené korupce, která brání efektivitě projektů, politiků, kteří blokují pokrok, nedostatek politické vůle a nekompetence při dohledu na plnění daných úkolů. V neposlední řadě jsou to i rozhodnutí americké vlády, včetně toho, že USAID od projektů upouští, konkurenční priority stanovené na vyšších vládních úrovních, vyčerpané financování projektů a neúspěch Kongresu v přidělení peněz potřebných pro pokračování.¹⁶⁴

¹⁶¹ Renahan, *The struggle for Iraq*, 335.

¹⁶² Tarnoff, *CRS Report for Congress. Iraq: Reconstruction Assistance*, 40-41.

¹⁶³ *Ibid.*, 42.

¹⁶⁴ Renahan, 335-336.

Co se týče USAID v kontextu školství, tak analýza Davida W. Chapmana a Jessiky Jester Quijadové¹⁶⁵ zjistila, že projekty USAID v letech 1990-2005 významně přispěly ke zlepšení přístupu studentů ke studiu, jejich udržení ve škole a vzdělávání. Některé plány byly ve fázi přípravy nadměrně ambiciózní a výsledky byly v následných hodnoceních zveličovány. Navzdory všeobecně uznávanému významu mezinárodní rozvojové pomoci, kterou bohatší země poskytují těm méně vyspělým, je účinnost této pomoci předmětem sporů. Zatímco je velká část této kritiky zaměřena na mezinárodní pomoc obecně, tak se značná část týká pomoci v oblasti vzdělávání.¹⁶⁶

Ačkoliv projekty někdy nedosáhly slibovaných úspěchů, tak problém může být spíše v očekáváních než ve výsledcích. Malé úspěchy ve výsledcích žáků, které se projeví v rámci mnohamilionového projektu mohou být tvrdou pravdou o vývoji. Nerealisticky vysoká očekávání toho, čeho mohou projekty financované z externích zdrojů dosáhnout, vedou k tomu, že projekty jsou vnímány jako neúspěšné nikoliv proto, že by intervence byla nedostatečná, ale protože projekt nemohl dosáhnout tak nerealistické úrovně očekávaného úspěchu. Dokud budou příliš optimistické sliby považovány za nezbytnou strategii pro získání finančních prostředků a schválení projektu, a dokud nebude mít důsledné nesplnění nadsazených slibů vážné následky, budou tyto strategie pravděpodobně přetrvávat.¹⁶⁷

Klíčovým zjištěním je, že USAID nemá do značné míry přístup k poznatkům a zkušenostem získaným z velké části své práce nebo se nemůže poučit z vlastních zkušeností. Ačkoli agentura investovala značné prostředky do dokumentace, monitorování a hodnocení projektů, velká část těchto informací je pro externí výzkumné pracovníky a možná i pro zaměstnance USAID ztracena v důsledku dřívějších postupů archivace.¹⁶⁸

Je důležité zmínit, že USAID není samostatnou agenturou, ale pracuje pod záštitou americké vlády, konkrétně Kongresu. Nemůže kontrolovat svůj vlastní rozpočet ani veřejně prosazovat své názory. Z těchto důvodů je její moc a aktivita omezená.¹⁶⁹

¹⁶⁵ David W. Chapman je profesor věnující se plánování vzdělávání v rozvojových zemích a úloze vysokoškolského vzdělávání v národním rozvoji a mezinárodní spolupráci. Jessica Jester Quijadová působí jako profesorka na Georgetownské univerzitě.

¹⁶⁶ David W. Chapman a Jessica Jester Quajida, „An analysis of USAID assistance to basic education in the developing world, 1990–2005“, *International Journal of Educational Development* 29, (2009): 268, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0738059308000898> (staženo 24. dubna 2024).

¹⁶⁷ Chapman a Quajida, „An analysis of USAID assistance to basic education in the developing world, 1990–2005“, 277.

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Renahan, *The struggle for Iraq*, 337.

Pro shrnutí lze říct, že americká pomoc v Iráku byla rozsáhlá, netýká se to jen organizace USAID, ale i dalších jako např. IRC (International Rescue Committee)¹⁷⁰. Nicméně se tyto agentury setkaly s několika překážkami, mezi které patřila např. špatná bezpečnostní situace, kdy byli členové humanitárních organizací napadáni nebo také korupce a politici blokuji proces rozvoje. Na straně USAID se ale objevily i chyby, např. v podobě zbytečných investic či pomoci rozptýlené do příliš mnoha odvětví, což ubíralo na efektivitě projektu. Problémem byly zároveň i nerealistické cíle, které nebyly naplněny. Z tohoto důvodu akce USAID mohly působit jako neúspěšné, přitom i tak významně pomohly. Ve spojitosti se vzděláváním tato organizace zásadně přispěla ke zlepšení přístupu a udržení studentů ve školách. Humanitární pomoc byla pro Irák zásadní a k úspěchům či neúspěchům jednotlivých organizací je tedy třeba přistupovat z několika různých perspektiv, aby bylo možné si vytvořit nějaký objektivní názor.

¹⁷⁰ IRC (International Rescue Committee) je organizace pomáhající Iráčanům postiženým konfliktem, zejména ženám, mládeži a dětem, aby měli přístup k životně důležitým službám a mohli využívat svých práv v bezpečném a mírovém prostředí. Více na stránce „International Rescue Committee“: <https://www.rescue.org/country/iraq>.

3.6 Diskuse dopadů americké invaze a budoucnost iráckého školství

Aby se Irák mohl znovu rozvíjet, tak mu musí být poskytnuta rozsáhlá mezinárodní pomoc odpovídající míře zaostalosti. Zpustošený vzdělávací systém zdaleka není jediným problémem země. Rekonstrukce vzdělávacího systému spolu s obnovou celé země by měla být v rukou samotných Iráčanů. Nejasnosti ohledně legitimacy kroků, opatření koalice v Iráku, a pokračující nestabilita a rozsáhlé násilí obecně procesu obnovy neprospívaly.¹⁷¹

Má-li však vzdělávací sektor znovu získat dynamiku, kterou měl v 60. a 70. letech minulého století a hrát vedoucí úlohu v ekonomické a sociální obnově země, tak je třeba provést rozsáhlý a komplexní program reform. Nejistota, která sužovala vysoké školy byla odrazem sektářství a nestability, které se rozšířily do všech sfér irácké společnosti. Irácké orgány tuto vlnu nemohly zastavit samy. Knihovny, laboratoře, koleje, studentské spolky a administrativní budovy bylo třeba opravit nebo vybudovat od základů znovu. Bylo nutné rozšířit internetové portály a služby, a obnovit činnost tiskáren, aby se podpořil výzkum a publikování. Tento program se měl zaměřit na význam vytvoření moderních učebních plánů, rekvalifikaci učitelů, rehabilitaci administrativních postupů, pořádání mezinárodních seminářů a zahájení překladu zahraničních materiálů.¹⁷²

Ačkoliv by při řešení složitých sociálních, ekonomických a politických problémů v Iráku měli hrát roli všechny společenské sektory, tak je úloha vysokoškolského odvětví obzvláště důležitá. Pokud se vysoké školství v Iráku angažuje jako aktér občanské společnosti a věnuje své síly obnově svých studijních programů a vzdělávání svých pedagogů, tak může pomoci v úsilí o demokracii a vzdělání.¹⁷³

Nadále je potřeba angažované podpory ze strany mezinárodních aktérů, a to zejména co se týče Ligy arabských států, Spojených států amerických, OSN, EU, dalších evropských zemí a mezinárodních organizací. Ti jim mohou pomoci zajistit zdroje, materiály a odborné expertní znalosti pro reformu iráckého systému vysokoškolského vzdělávání. Ve vzájemně provázaném světě bude mít pomoc iráckým univerzitám, které hrají ústřední roli ve vzdělávání irácké společnosti a zajišťování sociálního míru, pozitivní dopad nejen na Irák, ale i na další země, které čelí podobným výzvám. Dobrý vzdělávací systém má zásadní význam pro oživení irácké ekonomiky a je klíčovou cestou

¹⁷¹ De Santisteban, „Sanctions, War, Occupation and De-Development of Education in Iraq“, 69.

¹⁷² Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, 8-9.

¹⁷³ Ibid., 9.

k bezpečnosti a rozvoji jednotného a soudržného společenství.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Harb, „Higher Education and the Future of Iraq“, 9.

Závěr

Záměrem této práce bylo zodpovědět na otázku, jaký vliv měla celková přítomnost amerických jednotek v Iráku na irácké školství a pokud byl v některých směrech, a popřípadě v jakých, zásadní. Cílem bylo ale i poukázat na důležitost vzdělávání, jehož efektivita je jedním ze základních předpokladů pro uzdravení a obnovu Iráku.

Americká invaze do Iráku v roce 2003 byla již třetím konfliktem, do kterého byl Irák v průběhu třiceti let aktivně zapojen. Z tohoto důvodu byly její dopady jen poslední kapkou, která podpořila ještě větší zhoršení situace v zemi.

Stav školství se v Iráku radikálně změnil s nástupem Saddáma Husajna a s aplikováním jeho politiky. V 80. letech, díky financím plynoucím z ropného průmyslu a následným vládním investicím, došlo v tomto odvětví k dramatickému růstu a irácký vzdělávací systém začal být považován za jeden z nejlepších v regionu Blízkého východu. Tento rozkvět měl však i druhou stránku, docházelo např. k politizaci škol, což znamenalo, že skrze různé předměty byly prosazovány baasistické ideje a podporován kult osobnosti Husajna.

Dalším úderem byly mezinárodní sankce uvalené na Irák v důsledku invaze do Kuvajtu. Ty zapříčinily pokles míry gramotnosti z 80 % na 58 %. Vzhledem k mizivým životním podmínkám se snížil počet studentů a kvůli celkové izolaci Iráku vyučující neměli možnost navázat kontakt se zahraniční akademickou sférou a rozvíjet jak sebe, tak irácký vzdělávací systém. Tato překážka byla spolu s dalšími problémy, včetně nedostatku vybavení a nových výukových materiálů, důvodem pro odchod velkého počtu iráckých profesorů.

Válka spojeneckých vojsk proti Iráku sice skončila v květnu 2003, ale Irák nadále vedla Prozatímní koaliční správa. Ta se potýkala z mnoha problémy při hledání vhodného řešení pro obnovu vzdělávacího systému. Prvními kroky správy vedené Američany bylo odstranění obsahu ovlivněného baasistickou ideologií z učebnic, stejně tak vyobrazení Husajna ze školních budov. Další součástí plánu byla politika „debaasifikace“ zavedená Paulem Bremerem, který stál v čele Prozatímní koaliční správy. Na základě tohoto usnesení byli odvoláni zaměstnanci, kteří měli vazbu na stranu Baas, což opět přispělo k odchodu akademiků ze země.

Vzdělávací systém měl být podle očekávání iráckých učitelů pod americkou správou oživen, ale místo toho došlo k jeho zhoršení, které bylo umocněno nedostatkem kvalifikovaného personálu, finančních prostředků a vybavení, a politickou a intelektuální izolací země. Docházelo například k rabování školních zařízení nebo k jejich obsazení

vojenskými jednotkami. Další potíží byly chybné investice, kdy americké agentury vyčleňovaly určitý obnos peněz na pomoc při revitalizaci iráckých škol, ale tyto finance byly následně použity i jinde, tudíž finální částka směřující do vzdělávacího sektoru nebyla dostačující.

Situaci významně zkomplikovala zhoršující se bezpečnostní situace a šíření násilí. Útoky směřovaly nepřímou, ale i přímo na členy irácké inteligence, což znovu vedlo k jejímu odlivu do zahraničí. Zajištění bezpečí pro obyvatele, zejména děti, bylo pro zlepšení stavu země klíčové. Stejně tak zásadní bylo alespoň částečné vymýcení přítomné korupce, a to ve všech sférách.

Fungující vzdělávací systém je zásadním předpokladem pro obnovení stabilní a rozvinuté společnosti. Jedním z klíčových faktorů, který může k docílení tohoto stavu pomoci je vysokoškolské vzdělání. S příchodem amerických jednotek byla narušena prestiž iráckých univerzit, které disponovaly pokročilou úrovní vzdělávání a výzkumu. Ozbrojený konflikt zapříčinil již zmíněné zničení infrastruktury, nedostatek vybavení, odchod akademiků do zahraničí, narůst sektářského násilí a celkový pokles úrovně iráckého vzdělávacího systému. Pro maximální uplatnění potenciálu vysokoškolského vzdělání bylo třeba vytvořit strategický plán, který by zajistil, aby vysoké školy hrály roli v procesu demokratizace. Do tohoto plánu spadala decentralizace systému iráckého školství, posílení autonomie univerzit, vědecké výzkumy zaměřené na klíčové oblasti jako ropný průmysl apod. a přizpůsobení k inovacím a technologickým změnám v oboru.

Součástí této bakalářské práce je i kapitola týkající se sociálních dopadů americké invaze do Iráku. Tento konflikt významně narušil fyzickou i psychickou pohodu jak dětí a mládeže, tak dospělých. Jedním z výsledků probíhajících událostí byla i dětská práce. Děti byly často odkázány k práci, aby uživily své rodiny, a to z důvodu vysoké nezaměstnanosti a chudoby. Tento faktor pak figuruje i u tématu školství, protože vzdělání jde ve chvíli, kdy je třeba primárně přežít stranou. Nízká úroveň vzdělaných mladých lidí v tomto regionu je také podnětem k jejich vstupování do teroristických organizací. Z tohoto důvodu je nutné podniknout kroky k sjednocení mládeže a její začlenění do komunity. Například podporovat mezinárodní spolupráci, připravit vzdělávací programy, posílit instituce a vypracovat vhodné plány tak, aby se irácká mládež stala kulturní a odmítala konflikt a násilí.

Na vzdělaných mladých lidech závisí budoucnost Iráku, a s vhodnými příležitostmi mohou přispět ke svému vlastnímu rozvoji i k veřejné revitalizaci a dlouhodobému hospodářskému růstu v jejich zemi.

Jedna z amerických organizací, která se věnovala humanitární pomoci v Iráku je Agentura Spojených států pro mezinárodní rozvoj neboli USAID (U.S. Agency for International Development), která řídí širokou škálu ekonomických, sociálních a politických rozvojových programů. Její práce mimo jiné zahrnuje i aktivity související se základním a vysokoškolským vzděláváním, v rámci čehož zásadně přispěla ke zlepšení přístupu a udržení studentů ve školách v Iráku. I když se na straně organizací objevovaly chyby jako špatně promyšlené investice apod., tak byly pro alespoň částečné zotavení Iráku zásadní.

Pro zodpovězení stanovené výzkumné otázky je možné říct, že americká invaze měla sice zásadní dopad na irácké školství, ale tyto dopady nebyly způsobeny pouze jí. Stav, do kterého se irácké školství v průběhu působení amerických jednotek v Iráku dostalo, předcházely konflikty, které se udály předtím. Tato intervence tak zhoršení situace pouze prohloubila. Správa země vedená Američany se snažila Irák obnovit, a to ve všech klíčových sférách, nicméně mnohdy byly plány nedostatečně promyšlené nebo jen špatně vedené, což vedlo k neúspěchu. I z tohoto důvodu se může objevovat vůči Spojeným státům kritika, ale jisté je, že americké i jiné organizace typu USAID byly nápomocné a bez nich by byla situace v Iráku pravděpodobně horší.

V rámci potencionálního budoucího výzkumu tohoto tématu by se dalo zaměřit na analýzu současného iráckého vzdělávacího systému a porovnat ho se situací v letech 2003-2010. Položit si otázku, zda došlo, například i díky humanitárním organizacím, k pokroku nebo jestli je školství ve stagnujícím stavu. Jelikož je téma málo probádané, tak je spektrum možností dalšího výzkumu stále poměrně široké.

Summary

This study has undertaken a thorough exploration of the multifaceted impact of the US military intervention in Iraq on the country's educational framework, while emphasizing the indispensable role of education in Iraq's post-conflict rehabilitation. The invasion of Iraq by American forces in 2003 represented the culmination of decades of instability and conflict, precipitating profound consequences for the nation's education sector.

Throughout Saddam Hussein's regime, education experienced both periods of growth and politicization. Despite witnessing a surge in development during the 1980s fueled by oil revenues, Iraq's educational landscape suffered a severe setback following the imposition of international sanctions in the aftermath of the Kuwait invasion. These sanctions, coupled with political turmoil, led to a marked decline in literacy rates and the deterioration of educational infrastructure.

In the aftermath of the invasion, the Coalition Provisional Authority embarked on ambitious efforts to overhaul Iraq's education system, including the removal of Ba'athist influences and the initiation of reforms. However, these endeavors were hampered by a myriad of challenges, ranging from misallocation of funds to security concerns and a significant exodus of academic talent from the country.

Furthermore, the social ramifications of the conflict, including the proliferation of child labor and the radicalization of youth, underscored the imperative of concerted international efforts to address the root causes of instability and violence.

The erosion of Iraq's once-prestigious universities, coupled with the depletion of academic resources and expertise, posed formidable obstacles to the country's educational recovery. Yet, amidst these challenges, organizations such as the United States Agency for International Development (USAID) played a pivotal role in facilitating educational initiatives and infrastructure development, albeit amid occasional missteps and challenges.

Moving forward, Iraq's prospects for sustainable development and peace hinge critically on its ability to nurture a well-educated populace capable of driving progress and fostering social cohesion. While the impact of the US invasion on Iraq's education system cannot be understated, it is imperative to recognize the compounding effects of pre-existing challenges and post-conflict mismanagement. Future research endeavors should thus seek to evaluate ongoing educational progress and the efficacy of humanitarian interventions, offering valuable insights into Iraq's continuing journey of

reconstruction and renewal.

Použitá literatura

Adriaenssens, Dirk. „The destruction of Iraq’s education system“. Geneva International Center for Justice, (2013). https://www.gicj.org/iraq_conference_speeches/Dirk_Adriaenssens_Presentation.pdf (staženo 16. května 2023), 2.

Ahmad, Paiman. „The U.S.-Iraqi Relations 1945-2003“. *International Journal of Business, Humanities and Technology* 4, č. 4 (2014): 98-111. https://www.researchgate.net/publication/279962410_The_US-Iraqi_Relations_1945-2003 (staženo 28. dubna 2023).

Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“. *Iraqi forum for intellectuals and academics*. 1-38. <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and-higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 20. února 2024).

Al-Shaikhly, Sulaf a Cui, Jean. „Education in Iraq“. WENR, World Education News + Reviews, (2017). <https://wenr.wes.org/2017/10/education-in-iraq> (staženo 20. března 2024).

Bacevich, A. J., Diehl J., Hayden, M. V., Laquer, W., O’Sullivan, M. L., Perle, R., Rieff, D. a Wolfowitz, P. D. „Lessons Learned: The Iraq Invasion“. *World Affairs* 175, č. 1 (2013): 8-34. <https://www.jstor.org/stable/43554761?seq=8> (staženo 18. dubna 2023).

Bassil, Youssef. „The 2003 Iraq War: Operations, causes, and consequences“. *IOSR Journal of Humanities* 4, č. 5 (2012): 29-47. <http://www.iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol4-issue5/G0452947.pdf> (staženo 18. dubna 2023).

De Santisteban, Augustín Velloso. „Sanctions, War, Occupation and De-Development of Education in Iraq“. *International Review of Education* 51, č. 1 (2005): 59-71, <https://www.jstor.org/stable/25054501> (staženo 22. února 2024).

Diwakar, Vidya. „The Effect of Armed Conflict on Education: Evidence from Iraq“. *The Journal of Development Studies* 12, (2015): 1702-1718. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00220388.2015.1056786> (staženo 13. března 2024).

„Empty Classrooms and Black market Textbooks“. Education in Iraq“. Reliefweb, (2016). <https://reliefweb.int/report/iraq/empty-classrooms-and-black-market-textbooks> (staženo 20. března 2024).

Farrouk-Sluglett, Marion. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003.

Gusterson, Hugh. „An Education in Occupation“. *The Radical Teacher* 94, (2012): 58-60. <https://www.jstor.org/stable/10.5406/radicalteacher.94.0058>(staženo 12. února 2024).

- Halliday, Denis J. „The Impact of the UN Sanctions on the People of Iraq”. *Journal of Palestine Studies* 28, č. 2 (1999): 29-37, <https://www.jstor.org/stable/2537932> (staženo 18. února 2024).
- Harb, Imad. „Higher Education and the Future of Iraq“. *US Institute of Peace* 195, č.1 (2008): 1-12. <https://www.jstor.org/stable/resrep12276?seq=1> (staženo 22. února 2024).
- Chapman, David W. a Quajida, Jessica Jester. „An analysis of USAID assistance to basic education in the developing world, 1990–2005“. *International Journal of Educational Development* 29, (2009): 268-280. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0738059308000898> (staženo 24. dubna 2024).
- „Iraq: Repeated displacement causes trauma among a third of children“. NRC, (6. září 2022). <https://www.nrc.no/news/2022/september/iraq-repeated-displacement-causes-trauma-among-a-third-of-children/> (staženo 16. května 2023).
- Issa, Janin a Jamil, Hazri. „Overview of the education system in contemporary Iraq“. *European Journal of Social Sciences* 13, č. 3 (2010): 361-368. https://www.researchgate.net/publication/291276630_Overview_of_the_education_system_in_contemporary_Iraq (staženo 22. února 2024).
- Kubba, Juman. „Iraq must now take the path of healing and recovery“. *International Journal of Contemporary Iraqi Studies* 12, č. 3 (2018): 269-287. https://intellectdiscover.com/content/journals/10.1386/ijcis.12.3.269_1?TRACK=RSS (staženo 5. prosince 2023).
- Laouidji, Karima a Senouci, Faiza. „The psychological impact of the American war on Iraqi children (2003-2010)“. *Al Jamie Journal* 7, č. 1 (2022): 1670-1686. <https://www.asjp.cerist.dz/en/article/186549> (staženo 14. února 2024).
- Makki, Ilham. „Higher education in Iraq after 2003 – Ongoing challenges“. *LSE Middle East Centre Paper Series* 75, (2023): 1-18. <https://peacerep.org/publication/higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 22. února 2024).
- Ponižilová, Martina. *Stručná historie státu Irák*. Praha: Nakladatelství Libri, 2011.
- Powers, Jonathan. „Iraq’s Youth in a Time of War“. *The SAIS Review of International Affairs* 26, č. 2 (2006): 17-28. <https://www.jstor.org/stable/26999317> (staženo 12. března 2024), 19.
- Renahan, Thomas M. *The struggle for Iraq*. Lincoln, Nebraska: Potomac Books, 2017, 3. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1pk85wb> (staženo 24. dubna 2024).
- Shafiq, M. Najeeb. „School Enrolment in Iraq During the U.S.-Led Invasion: A statistical analysis”.

International Journal of Educational Development 33, č. 2 (2012): 1-28.

https://www.researchgate.net/publication/256016324_School_Enrollment_in_Iraq_During_the_US-Led_Invasion_A_Statistical_Analysis (staženo 18. února 2024).

Simon, S. and Sherlock R. „20 years after the U.S. invasion, many young Iraqis say their lives were shaped by it“. NPR, (18. března 2023). <https://www.npr.org/2023/03/18/1164523165/20-years-after-the-u-s-invasion-many-young-iraqis-say-their-lives-were-shaped-it> (staženo 16. května 2023).

„Situation Analysis of Education in Iraq“. UNESCO, (2003).

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000130838> (staženo 2. března 2024).

Snoubar, Yaser a Musah, Salisu. „The Impact of War and Conflict in Worsening the Problems of Middle Eastern Youngsters: A Proposal for Future Social Policies“, *Journal of Youth Researches* 5, č. 1 (2017): 63-78.

https://www.researchgate.net/publication/316881140_The_Impact_of_War_and_Conflict_in_Worsening_the_Problems_of_Middle_Eastern_Youngsters_A_Proposal_for_Future_Social_Policies (staženo 15. prosince 2024).

Tarnoff, Curt. *CRS Report for Congress. Iraq: Reconstruction Assistance*. Washington D.C.:

Congressional Research Centre, 2008. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL31833/40> (staženo 24. dubna 2024).

T. Ismael, Shereen. „The Children of Iraq“. *Journal of Comparative Family Studies* 38, č. 2 (2007): 337-357. <https://www.jstor.org/stable/41604150> (staženo 28. listopadu 2023).

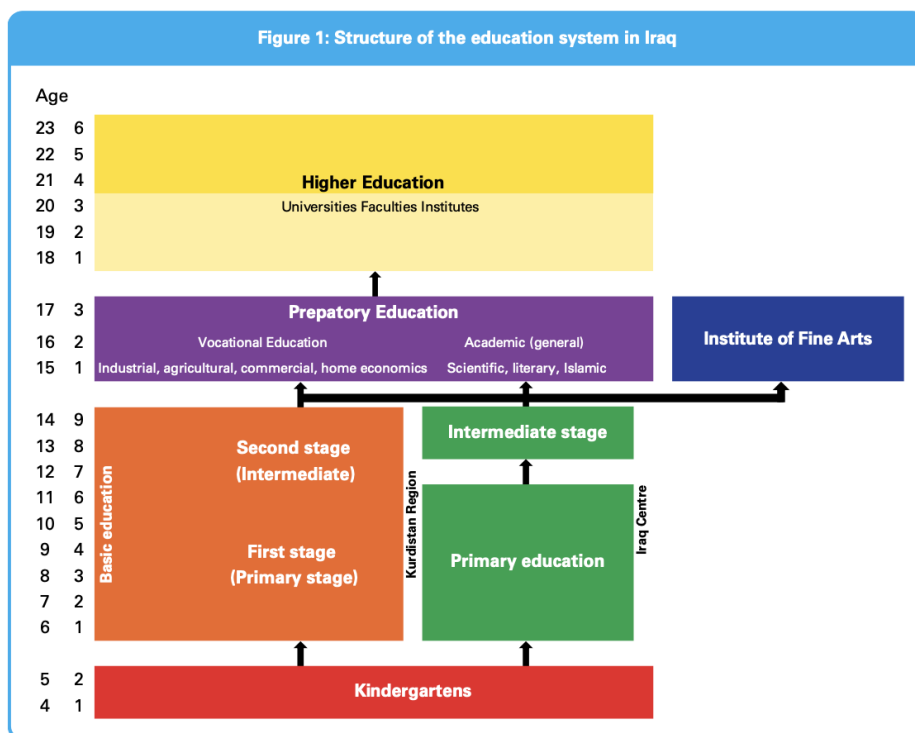
„The cost and benefits of education in Iraq: An analysis of the education sector and strategies to maximize the benefits of education“. UNICEF. <https://www.unicef.org/iraq/media/251/file> (staženo 2. března 2024).

Travers, A. a Al-Khatib, M. „20 years on: The Iraqis born the year the war began“. Al Jazeera, (30. března 2023). <https://www.aljazeera.com/features/longform/2023/3/30/20-years-on-the-iraqis-born-the-year-the-war-began> (staženo 16. května 2023).

Wang, Tina. „Rewriting the Textbooks: Education Policy in Post-Hussein Iraq“. *Harvard International Review* 26, č. 4 (2005): 28-31. <https://www.jstor.org/stable/42762996> (staženo 12. února 2024).

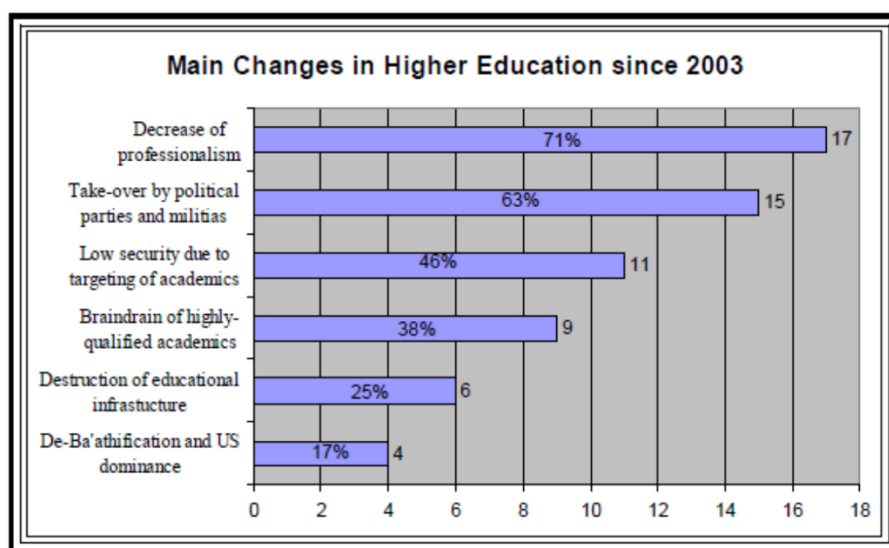
Seznam příloh

Příloha č. 1: Obrázek 1: Struktura vzdělávacího systému v Iráku

Zdroj: „The cost and benefits of education in Iraq: An analysis of the education sector and strategies to maximize the benefits of education“. UNICEF. <https://www.unicef.org/iraq/media/251/file> (staženo 2. dubna 2024).

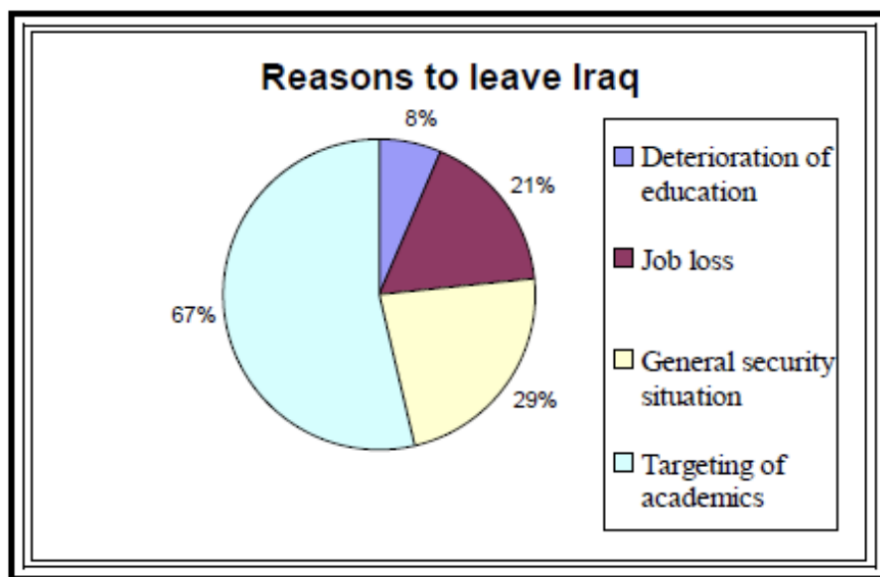
Příloha č. 2: Obrázek 2: Hlavní změny ve vysokém školství od roku 2003

Zdroj: Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“. Iraqi forum for intellectuals and academics. <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and->

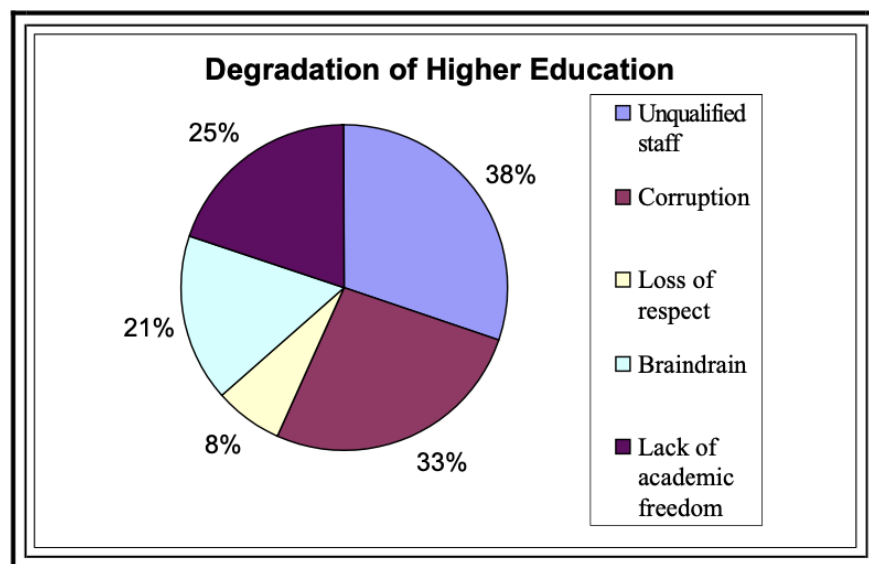
[higher-education-in-iraq-after-2003/](#) (staženo 20. února 2024), 18.

Příloha č. 3: Obrázek 3: Důvody k opuštění Iráku

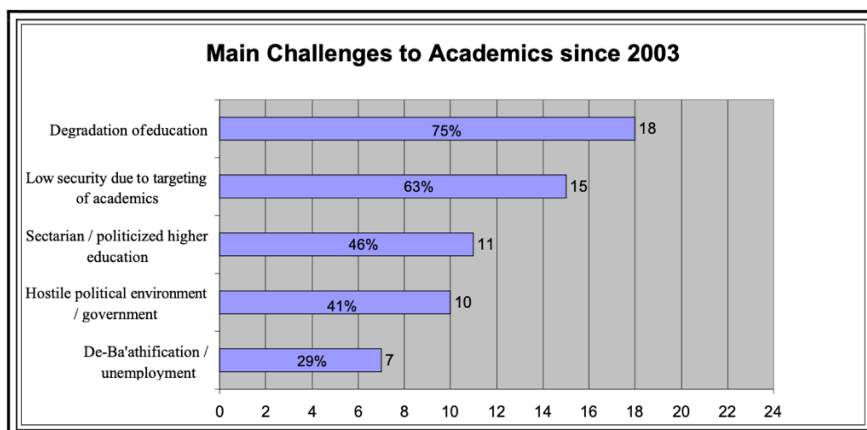
Zdroj: Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“. Iraqi forum for intellectuals and academics. <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and-higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 20. února 2024), 20.

Příloha č. 4: Obrázek 4: Zhoršování vysoké vzdělání od roku 2003

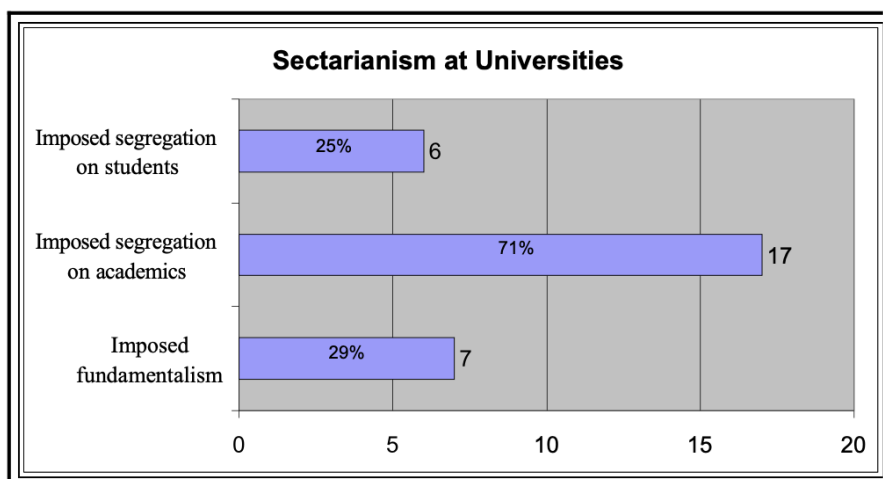
Zdroj: Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“. Iraqi forum for intellectuals and academics. <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and-higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 20. února 2024), 21.

Příloha č. 5: Obrázek 5: Hlavní výzvy pro akademiky od roku 2003

Zdroj: Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“. Iraqi forum for intellectuals and academics. <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and-higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 20. února 2024), 21.

Příloha č. 6: Obrázek 6: Sektářství na iráckých univerzitách od roku 2003

Zdroj: Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“. Iraqi forum for intellectuals and academics. <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and-higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 20. února 2024), 25.

Příloha č. 7: Obrázek 7: Priority pro zlepšení iráckého vysokoškolského vzdělání po roce 2003

Priorities in Improving Higher Education and Conditions to Go Back		
Occupation must leave	Change of government	Termination of militias' political and ideological control
67% (16)	29% (7)	21% (5)
Reintroducing and respecting professional standards	Safety and security	End of climate of impunity
25% (6)	25% (6)	17% (4)

Zdroj: Al-Douri, Yarub. „Status of education and higher education in Iraq for post 2003“. Iraqi forum for intellectuals and academics. <https://iraqi-forum2014.com/researches-and-studies/status-of-education-and-higher-education-in-iraq-after-2003/> (staženo 20. února 2024), 28.